

Economisch-Statistische Berichten

Economische modellen

Laissez faire, laissez passer

★

Mr J. in 't Veld

Perspectieven voor de woningbouw

★

Drs P. da Silva

De ratificatie van de internationale
tarwe-overeenkomst

★

E. Malfliet

Naar een vestigingspolitiek in België?

★

C. Vermey

De vrachtenmarkt

★

Drs F. J. A. M. Mallens

De vrije goudmarkt te Parijs

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1890

WOENSDAG 19 AUGUSTUS 1953

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Uitvoering van bouw- en
betonwerken onder toepassing
van alle moderne bouw-
methoden

VRAAGT BROCHURE WERNINK's WERKEN No. 35

**N.V. WERNINK's BETONMAATSCHAPPIJ
LEIDEN**

Directie: P. A. WERNINK Jr en Ir J. J. G. VAN HOEK

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Advertentie-opdrachten

★

voor het volgende nummer
dienen uiterlijk 25 Aug. 1953
v.m. in het bezit te zijn van
de Advertentie-afd. E.-S.B.,
Postbus 42, Schiedam.
Tel. 69300; Toestel 1 of 3

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Economische modellen

I

Laissez faire, laissez passer

Halm heeft enige tijd geleden een boek gepubliceerd, waarin hij modellen van verschillende economische orden met elkaar vergelijkt ¹⁾. Het lijkt ons goed om de weergave van de problematiek zoals Halm die stelt ook aan die lezers voor te leggen die zich met theoretische economie niet dagelijks bezighouden. Op het gebied van de economische stelsels dreigt weleens een Babylonische spraakverwarring, waardoor een zuivere probleemstelling en het streven naar een juiste oplossing wordt belemmerd.

„Laissez faire, laissez passer” is tot 1914 de spreuk geweest die voor velen de opvatting aangaande de gewenste economische orde weergaf. De Overheid moest de werking van de economische krachten vrijlaten om daardoor niet te verstoren de harmonie tussen eigenbelang en gemeenschapsbelang, die door de concurrentie, uitgedrukt in de bewegingen van het prijzenstelsel, zou worden afgedwongen. Bij analyse bleken daartoe de volgende vrijheden vereist: vrije consumptiekeuze, vrije beroepskeuze, vrijheid van sparen en investeren en de vrije beschikking over de onder private eigendom werkende productiemiddelen.

Deze economische orde kent geen centraal plan, doch alleen de deelplannen van de productie- en consumptiehuishoudingen. De individuele huishoudingen bepalen de ontwikkeling van het economisch leven door hun handelingen, die beïnvloed worden door en invloed hebben op het prijsmechanisme. De Overheid moet gelaten toezien, wat economisch de gevolgen zijn van de slechts door het onpersoonlijke prijsmechanisme gecoördineerde handelingen. Enige gevolgen van dit stelsel dat zich, het spreekt vanzelf, in geen werkelijke economische orde gaaf heeft voorgedaan, zullen we hieronder nader bezien.

Het aandeel dat ieder in het nationaal inkomen heeft, wordt bepaald door de beloning die de hem ter beschikking staande productiemiddelen en arbeid door deelneming aan het economisch proces opbrengen. Het gevolg is een ongelijkheid in personele inkomensverdeling die de tendentie heeft zich te handhaven.

Het vrije bewegen van de productiefactoren dat voor de goede werking van dit op mededinging berustende

stelsel is vereist, ontbreekt in vele opzichten ook wanneer de Overheid zich van ingrijpen onthoudt. De productiehuishoudingen bezitten vaak een eigen deelmarkt, waardoor de productiefactoren niet overal een gelijke beloning ontvangen. Het bezit van een deelmarkt kan zo ver gaan, dat de producent een monopoliepositie inneemt.

De vrijheid van sparen en investeren brengt mee dat de individuele huishoudingen onafhankelijk van elkaar hun beslissingen hieromtrent nemen. Daardoor is het mogelijk, dat het te besparen en te investeren bedrag over een bepaalde periode niet aan elkaar gelijk zijn.

Deze economische orde is nooit in rust. Altijd is er de dynamiek die ontstaat door het winststreven. Alle individuele huishoudingen hebben hun eigen plannen; het prijzenstelsel reageert slechts.

Doordat een ieder, onafhankelijk van anderen, zijn plannen maakt en uitvoert, is het praktisch onmogelijk dat de plannen op elkaar zijn afgestemd. Daardoor zullen ze onder het uitvoeren door moeten veranderen, omdat de omstandigheden waaronder ze gemaakt zijn, steeds aan verandering onderhevig zijn. De ontwikkeling van het economisch leven is daardoor slechts binnen ruime limieten voorspelbaar. Hierdoor ontstaat een gevoel van onzekerheid bij de economische subjecten.

Deze onzekerheid wordt als een last ondervonden. Er is een drang om de onzekerheid te verminderen, waardoor er een zoeken ontstaat naar leiding in het economisch leven, die voor een deel of het geheel van het economisch bestel een plan opstelt. Als het essentiële van dit plan wordt het voorbereiden van een zekere continuïteit gezien, waardoor aan de uitvoering van de deelplannen meer zekerheid wordt verschaft.

Halm besteedt vooral aandacht aan vormen van leiding die van de Overheid uitgaan, en die daarbij in het bijzonder aan een centraal plan. In hoeverre zal het economisch leven voorspelbaar zijn bij een centraal plan en in hoeverre kunnen er deelplannen bestaan? De antwoorden op deze vragen hangen af van het soort centraal plan dat door de Overheid wordt opgesteld. Er bestaan verschillende soorten en daardoor ontstaan er verschillende economische orden, nl. autoritair socialisme, autoritair kapitalisme, liberaal socialisme en liberaal kapitalisme.

¹⁾ G. N. Halm, *Economic Systems. A comparative analysis*, New-York-Toronto 1951, 438 blz., f 20,25.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Economische modellen (I). Laissez faire, laissez passer, door Drs H. Booij	639	De vrije goudmarkt te Parijs, door Drs F. J. A. M. Mallens	651
Perspectieven voor de woningbouw, door Mr J. in 't Veld	641	Aantekening:	
De ratificatie van de internationale tarwe-overeenkomst, door Drs P. da Silva	644	België en de herbewapening	654
Naar een vestigingspolitiek in België?, door E. Malfliet	647	Geld- en kapitaalmarkt	655
De vrachtenmarkt, door C. Vermey	648	Statistieken:	
		Wisselkoersen	655
		Gecombineerde maandstaat van de grote banken in Nederland	656
		Bankstaten	656

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Mr J. IN 'T VELD, Perspectieven voor de woningbouw.

De werkloosheid in het bouwvak is met sprongen omhoog gegaan en er komen klachten over spanningen in bepaalde delen van Nederland en vooral met betrekking tot bepaalde categorieën van bouwvakarbeiders. Deze wijziging in de situatie is niet uitsluitend toe te schrijven aan de opvoering van de woningproductie, maar ook aan de ophoping van werk door een tijdelijke stagnatie in het begin van 1953, aan de verruiming van het bouwprogramma in de andere sectoren, aan de overstromingsramp en aan de openbare-werkenpolitiek die thans op gang begint te komen. Schrijver geeft verschillende maatregelen aan die kunnen worden genomen om de spanningen te verminderen. Wil men in 1960 of 1961 door het woningtekort heen zijn, dan zullen ieder jaar 65.000 woningen gebouwd moeten worden. Na het inhalen van het woningtekort zullen ten minste 20.000 slechte en verouderde woningen per jaar vervangen moeten worden om een ernstige inzinking in het bouwbedrijf te voorkomen.

Drs P. DA SILVA, De ratificatie van de internationale tarwe-overeenkomst.

De afwijzing van Engeland van de nieuwe internationale tarwe-overeenkomst is o.a. vermoedelijk hierop gebaseerd, dat het tarwe-aanbod op het ogenblik gunstig is, waardoor het buiten de internationale tarwe-overeenkomst om, met de exporterende landen tot gunstige prijsafspraken meent te kunnen schakelen. Het niet-deelnemen van Engeland zal volgens schrijver de prijsdaling van tarwe bevorderen. Zou Engeland zich hebben aangesloten, dan zouden de binnenlandse regeringsmonopolies van tarwe in de Verenigde Staten, Canada en Australië gemakkelijker de marktprijs boven de maximum prijs van \$ 2,05 hebben kunnen houden. Schrijver acht de kansen op een prijsdaling tot onder de minimum prijs van \$ 1,55 betrekkelijk gering, waardoor de kans dat Nederland nadeel zal ondervinden van de ratificatie van de internationale tarwe-overeenkomst, ook betrekkelijk gering is.

E. MALFLIET, Naar een vestigingspolitiek in België?

De kern van het vraagstuk van de vestigingspolitiek ligt in het vinden van een redelijke oplossing waarin dienstbaarheid aan de gemeenschap samengaat met de grootst mogelijke vrijheid. De voorgestelde vestigingswet heeft volgens schrijver het voordeel dat zij een oplossing in positieve zin aanwijst, op voorwaarde dat zij met de nodige geleidelijkheid en met voldoende soepelheid wordt toegepast. De Kamer heeft voldoende voorstel tot invoering van vestigingswet goedgekeurd. Het zal afhangen van de besprekingen in de Senaat of het wetsvoorstel met of zonder wijzigingen als wet wordt aangenomen.

C. VERMEY, De vrachtenmarkt.

Het eerste semester heeft de hoop, dat 1953 voor de algemene vrachtafvaart een jaar van behoorlijk emplooi tegen redelijk lonende vrachten zou zijn, niet in vervulling doen gaan. In schrille tegenstelling tot de eerste zes maanden van 1952, toen de vrachten zich op een bevredigend

peil bewogen, brokkelden zij in de verslagperiode geleidelijk verder af, terwijl er volgens schrijver geen aanwijzingen zijn voor een wending ten goede.

Drs F. J. A. M. MALLENS, De vrije goudmarkt te Parijs.

De transacties, die op de goudmarkt in Frankrijk plaatsvinden, hebben in principe een nationaal karakter. De beslissing tot het instellen van een vrije goudmarkt is genomen als een der overgebleven middelen om het grote goudbezit der Franse bevolking in beweging te brengen. De instelling van de vrije goudmarkt werd begeleid door andere maatregelen, welke een geleidelijk vrijere wisselkoersvorming beoogden. Het legale karakter van de goudhandel heeft voor Frankrijk het voordeel kapitaalvlucht met het oog op devaluatie ten dele op te vangen door overdracht van goudbezit. Door de goudmarkt bestond de gelegenheid de inflatievrees af te reageren op een waardedragers, die courant, maar noch investeringsoptimaal gebruiksgoed is. Schrijver schenkt in dit artikel vervolgens aandacht aan de groei van het particuliere goudbezit sinds de tweede wereldoorlog en de prijsontwikkeling van het goud.

SOMMAIRE

Mr J. IN 'T VELD, Perspectives de la construction d'habitations.

Un coup d'oeil sur la production de maisons à prévoir pour 1953 et la situation sur le marché du travail, de l'industrie du bâtiment aux Pays-Bas. L'accent est mis, avant tout, sur les problèmes qui surgissent après le complément de la pénurie d'habitations.

Drs P. DA SILVA, La ratification de l'accord du froment.

L'auteur s'étend sur les avantages et désavantages éventuels après la ratification par la Hollande du nouvel accord international du froment.

E. MALFLIET, Vers une politique d'établissement en Belgique?

Un commentaire du projet de loi pour la mise en oeuvre de conditions d'établissement en Belgique. L'auteur estime que le projet de loi apporte une solution positive au problème de la politique d'établissement à condition que les mesures à prendre soient appliquées avec la fermeté nécessaire et la souplesse satisfaisante.

C. VERMEY, Le marché des chargements.

Cette considération même à la défaveur que le marché des chargements s'est développé défavorablement pendant le premier semestre de 1953.

Drs F. J. A. M. MALLENS, Le marché libre de l'or en France.

L'auteur commente la politique menée par le gouvernement français à l'égard des réserves d'or particulières.

Perspectieven voor de woningbouw

Er is in de afgelopen jaren nog al eens critiek geïoefend op het wisselend beleid in de woningbouwpolitiek. Op de vraag, in hoeverre deze critiek gerechtvaardigd was, wil ik thans niet diep ingaan. Ik bepaal mij tot deze éne opmerking: de afgelopen jaren werden gekenmerkt door een voortdurende wisseling in de omstandigheden en het is duidelijk, dat het beleid zich daarnaar had te richten.

Hoe snel en onverwacht de omstandigheden zich kunnen wijzigen, blijkt overduidelijk, als wij de blik laten gaan over de achter ons liggende twee jaren. Het lijkt bijna niet te geloven, dat het nog geen twee jaren geleden is, dat de Regering ons volk deed opschrikken met de mededeling, dat zij bij de verontrustende stand van de betalingsbalans en de daarmee samenhangende ernstige spanningen op de kapitaalmarkt het niet verantwoord achtte voor 1952 meer dan 40.000 woningen in uitzicht te stellen. Van alle kanten rees verzet, de Tweede Kamer, nam de motie-Andriessen aan, waarin aangedrongen werd op ten minste 50.000 woningen, maar niemand gaf duidelijk aan, waar het ontbrekende geld vandaan moest komen.

Onder die omstandigheden bleef er voor de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting geen andere uitweg dan een beroep te doen op de vindingrijkheid van de gemeenten en de burgerzin harer inwoners. Aan elke gemeente, die kans zag aan geld te komen, werd een daarmee corresponderend woningbouwvolume in uitzicht gesteld. Er is toen heel wat gemodderd, maar menige gemeente wist zich te redden en daardoor kon een te ernstige inzinking in de woningbouw worden voorkomen. Om de andere gemeenten tegemoet te komen, werden de bekende nationale woningbouwleningen uitgegeven, die, dank zij de ruime medewerking, tot een ongedacht succes werden.

De uitgifte dezer leningen, die enige verruiming van het rentegamma bracht, had tevens tot gevolg, dat de ban gebroken werd, die over de kapitaalmarkt hing. Gelukkig sloeg ook de positie van onze betalingsbalans om; zij werd van uitermate ongunstig, om niet te zeggen onheilspellend, in een betrekkelijk kort tijdsverloop gunstig en zelfs zeer gunstig. Als gevolg van een en ander werd ook de kapitaalmarkt allengs ruimer. Nog geen jaar, nadat de Regering haar sombere boodschap had uitgezonden, was de toestand radicaal ten gunste veranderd. Is er iemand, die durft beweren, dat hij dit wel voorzien had?

Door deze ontwikkeling is de woningbouw in 1952 nog erg meegevallen. De Tweede Kamer werd op haar wenken bediend. Toen de eindrekening voor dit jaar, dat zich zo rampspoedig had laten aanzien, werd opgemaakt, bleken 54.600 woningen te zijn opgeleverd, waarmee het nog boven het vooroorlogse topjaar 1934 uit kwam.

Niettegenstaande deze vrij hoge bedrijvigheid bleef de werkloosheid in het bouwvak over het hele jaar 1952 nog abnormaal hoog. Begrijpelijk is dus, dat de vraag aan de orde kwam, of het oorspronkelijke woningbouwprogramma, dat gericht was op een productie van 55.000 woningen per jaar, moest worden gehandhaafd. Het leek, gezien de ernst van de woningnood en de nog vrij hoge stand van de werkloosheid in het bouwbedrijf, verantwoord de productie nog wat verder op te voeren en zelfs te gaan tot 65.000 per jaar. Daarvoor was te meer

reden, omdat de animo om duplex-woningen te bouwen in de laatste twee jaren sterk is afgenomen. Zoals bekend, was het aanvankelijk bouwprogramma gebaseerd op de gedachte, dat van de 55.000 per jaar te bouwen woningen er ongeveer 10.000 als duplex-woning worden ingericht. Aldus zou het mogelijk zijn omstreeks 1960 of 1961 door het woningtekort heen te zijn. Wil men aan dit doel vasthouden ook bij gemis aan bereidheid om voldoende duplex-woningen te bouwen, dan is er geen andere weg dan de productie verder op te voeren tot 65.000 per jaar.

Minister Witte is blijkbaar tot een overeenkomstige conclusie gekomen. Zijn beleid is althans duidelijk gericht op het gereed komen van ongeveer 65.000 woningen in dit jaar.

Ziet men alleen naar de cijfers van de gereed gekomen woningen over de eerste vijf maanden van dit jaar, dan zou men geneigd zijn daaraan te twijfelen. Over de eerste vijf maanden van dit jaar kwamen nl. slechts gereed 17.824 woningen tegen 20.331 over dezelfde periode in 1952. Dat lijkt er dus niet best uit te zien. Maar men dient hierbij in het oog te houden, dat er op 31 Mei 1953 nog in uitvoering waren 63.801 woningen tegen 46.431 op 31 Mei 1952.

Nu is het natuurlijk moeilijk te voorspellen, hoeveel van die 63.801 woningen dit jaar nog gereed zullen komen. Veel hangt af van de weersomstandigheden in het laatste kwartaal. Enig houvast heeft men echter naar mijn mening toch wel aan de volgende cijferopstelling.

In het eerste kwartaal van 1952 zijn opgeleverd bijna 12.000 woningen, terwijl op 31 Maart nog in uitvoering waren ongeveer 43.500 woningen. Aan het eind van het jaar bedroeg het totale aantal gereed gekomen woningen 54.600, waaruit valt af te leiden, dat de op 31 Maart in uitvoering zijnde woningen bijna alle nog in de loop van dat jaar zijn gereed gekomen.

In het eerste kwartaal van 1953 zijn opgeleverd ongeveer 8.500 woningen. Aan het eind van dat kwartaal waren in uitvoering ruim 60.000 woningen. Ik neem niet aan, dat ook die alle — op 1.000 na — nog dit jaar gereed zullen komen. Het grote aantal tegelijk in uitvoering zijnde woningen zal waarschijnlijk een vertragende invloed hebben op het tempo van de afbouw. Maar, gezien de uitkomst van 1952, lijkt de voorspelling mij toch niet te gewaagd, dat wij dit jaar niet zo heel ver van de 65.000 verwijderd zullen blijven.

Nu doet zich evenwel het merkwaardige verschijnsel voor, dat plotseling het beeld van de arbeidsmarkt voor het bouwbedrijf een opvallende wijziging vertoont. De werkloosheid is met sprongen omlaag gegaan en er komen al weer klachten over spanningen in bepaalde delen van het land en vooral met betrekking tot bepaalde categorieën van bouwvakarbeiders. De aannemersbonden hebben met het oog daarop al weer het noodsein gehesen en aangedrongen op matiging.

Moet deze wijziging in de situatie nu uitsluitend worden geweten aan de toch heus niet overdreven opvoering van de woningproductie? Het lijkt mij moeilijk vol te houden. Er is hier een samenloop van omstandigheden.

Zoals uit het voorgaande al gebleken is, was er in het begin van dit jaar een ernstige stagnatie in het gereed komen van onderhanden woningen, die wel in hoofdzaak aan het slechte weer moet worden toegeschreven.

Daaraan is het voornamelijk te wijten, dat het aantal in uitvoering zijnde woningen tot boven de 60.000 is opgelopen. Deze tijdelijke stagnatie heeft een ophoping van werk veroorzaakt, doordat er aan de ene kant wel regelmatig bij kwam, maar aan de andere kant niet voldoende af ging. Nu is het natuurlijk erg verleidelijk om dit slechte weer en deszelfs gevolgen op rekening te schrijven van de huidige Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting, maar tot verdieping van het inzicht draagt dit niet veel bij.

Een tweede factor, die de situatie in het bouwbedrijf sterk beïnvloed heeft, is de verruiming van het bouwprogramma in de andere sectoren, gepaard gaande met een belangrijke uitbreiding van de mogelijkheden om te bouwen zonder voorafgaande rijksgoedkeuring. Zo zien wij in het maandoverzicht van het Departement van Wederopbouw en Volkshuisvesting van Maart jl., dat de cijfers over de laatste kwartalen voor de rubrieken Verbouwingen, Handel en Verkeer, Scholen en Openbare Gebouwen merkbare stijgingen vertonen. Vooral de hausse in de scholenbouw springt daarbij in het oog.

Als derde factor wil ik wijzen op de overstromingsramp, die ook al niet te voorzien was en omvangrijke herstelwerken vraagt, welke voor een groot deel op het terrein van de bouwnijverheid liggen.

Ten slotte komt daar nog bij, dat de openbare-werkenpolitiek, die het vorige jaar met het oog op het toen vrij hoge werkloosheidscijfer werd aangevat, thans op gang begint te komen.

Nu zal men mij met betrekking tot de laatste twee punten waarschijnlijk tegenwerpen, dat dijkherstel en openbare werken de arbeidsmarkt voor bouwvakarbeiders nauwelijks beïnvloeden. Ik moge dan echter daartegenover stellen, dat onder het werkloosheidscijfer voor bouwvakarbeiders ook grondwerkers, betonwerkers en ongeschoolden begrepen zijn. Voorts omvatten het herstel in het rampgebied en openbare werken niet alleen grondwerken. Vooral aan het herstelwerk komen ongetwijfeld ook timmerlieden, metselaars, opperlieden, schilders en stucadoors te pas. En dan zijn er nog al eens interne verschuivingen. Vast staat dan ook wel, dat tot de daling van het werkloosheidscijfer voor bouwvakarbeiders in ongeveer gelijke mate is bijgedragen door de verruiming van werk in de eigenlijke bouwsector, door het herstelwerk in het rampgebied en door het op gang komen van de openbare-werkenpolitiek.

Nu is het natuurlijk erg eenvoudig om, wanneer als gevolg van een dergelijke samenloop van omstandigheden er wat spanning komt op de arbeidsmarkt, maar direct te gaan aandringen op matiging in de woningproductie. Deze is bijna altijd het eerst het kind van de rekening.

Het lijkt mij echter, als er maatregelen nodig zouden blijken, meer voor de hand te liggen ernstig af te wegen, waar een inperking van de bedrijvigheid het minste kwaad zou doen.

Als vanzelf gaan de gedachten dan het eerst naar een sterke beperking van de openbare-werkenpolitiek. Deze is immers bedoeld als middel ter bestrijding van een abnormale werkloosheid. Wanneer deze er niet meer is, verdwijnt ook de behoefte aan een stimulering van de uitvoering van openbare werken. Mocht daarnaast de behoefte bestaan aan een ontspanning in de eigenlijke bouwsector, dan zou het voor mij niet twijfelachtig zijn, dat bijv. een verlangzaming van het tempo van de scholenbouw meer verantwoord is dan een vermindering van de woningproductie.

Ook bij een productie van 65.000 woningen per jaar

wordt het toch nog 1960 of 1961, vóór wij door het woningtekort heen zijn. En dan mag men er nog een flink aantal jaren bij tellen, vóór wij van de ergste krotten verlost zijn. Wat daarentegen de scholenbouw betreft, staat wel vast, dat over 2 of 3 jaren het ergste al achter de rug is en een niet onbelangrijke vermindering van het aantal jaarlijks te bouwen schoollokalen kan worden tegemoet gezien, terwijl na 1958 een permanente daling van het aantal leerlingen der lagere scholen kan worden verwacht. Gerekend moet worden, dat dit aantal van 1958 tot 1964 zal dalen van ongeveer 1,5 miljoen tot ongeveer 1,25 miljoen. Aan de drang om te komen tot een belangrijke verlaging van de gemiddelde klassebezetting ware dus tot 1958 weerstand te bieden. Daarna zakt het gemiddelde automatisch.

Intussen zijn wij aan een enigszins ingrijpende beperking van het bouwprogramma, hetzij in de woningbouw-, hetzij in de scholenbouwsector, naar mijn mening nog lang niet toe. Ik geloof, dat wij verstandig doen ons te hoeden voor een alarmstemming. Ik vrees niets meer dan het zonder deugdlijk beraad op korte termijn treffen van maatregelen om het evenwicht weer te herstellen. Het gevaar is dan niet gering, dat men weer te ver doorslaat naar de andere kant. De ervaring van de laatste jaren moge ons hierbij tot lering strekken. De omstandigheden wisselen voortdurend en het kan dan gebeuren, dat de maatregelen tot beperking een weinig welkome bondgenoot vinden in een wijziging van de economische omstandigheden.

Ook zonder een wijziging in het beleid verwacht ik overigens een geleidelijk herstel van het evenwicht. Het aantal maandelijks gereed komende woningen neemt regelmatig toe en zal waarschijnlijk het cijfer van 6.000 per maand wel gaan overschrijden. Als het Departement van Wederopbouw en Volkshuisvesting er nu maar op toe ziet, dat niet meer dan 5.000 à 5.500 woningen per maand worden goedgekeurd, moet het aantal tegelijk in uitvoering zijnde woningen over enige maanden wel gaan zakken.

Op wat langere termijn hebben wij voorts rekening te houden met een vermindering van de militaire bouwbedrijvigheid, met afloop, althans vermindering, van het herstelwerk in het rampgebied en met afloop van een groot deel van de wederopbouw van hetgeen in de oorlog verwoest werd. Verschillende van de verwoeste dorpen en steden zijn reeds geheel of vrijwel geheel herbouwd. Eind 1954 zal de wederopbouw van de verwoeste boerderijen praktisch voltooid zijn. En de vraag is, of Rotterdam het huidige tempo van de wederopbouw zal kunnen volhouden.

Deze verschillende overwegingen kunnen m.i. slechts tot de conclusie leiden, dat het verstandig is de ontwikkeling voorlopig maar eens aan te zien, al lijkt het gewenst, ter voorkoming van nog ernstiger spanningen, reeds wat extra aandacht te schenken aan de volgende punten:

- 1e. weerstand zal moeten worden geboden aan de aandrang om per maand meer dan 5.000 à 5.500 woningen goed te keuren;
- 2e. aan een krachtige openbare-werkenpolitiek bestaat momenteel minder behoefte;
- 3e. de gemeentebesturen dienen bij hun bouwbeleid meer rekening te houden met de stand der arbeidsmarkt in hun gemeente en omgeving.

Juist omdat de situatie niet in alle delen van het land een gelijk beeld vertoont, mag van de gemeentebesturen worden verlangd, dat zij zich van deze kant van het

vraagstuk wat meer rekenschap gaan geven. Ook zij dienen te begrijpen, dat het brengen van een te grote hoeveelheid werk tegelijk op de markt niet betekent, dat er ook meer werk *gereed komt*. Het gevolg zal immers zijn, dat stagnaties optreden en dat de kosten omhoog gejaagd worden. Bij een verstandig beleid is dit te voorkomen.

Ten slotte verdient het de aandacht, dat tekorten zich slechts voordoen met betrekking tot bepaalde categorieën van bouwvakarbeiders, met name metselaars en stucadoors. Bij de opleiding zal daarmee in sterkere mate rekening moeten worden gehouden.

Uit het voorgaande is wel duidelijk gebleken, hoe slecht de heer Dr J. M. E. M. A. Zonnenberg gelezen heeft, als hij mij in de mond legt, dat het met het oog op in een verder verschiet liggende werkloosheid onverantwoordelijk zou zijn de actuele woningnood in een adequaat tempo op te lossen (zie zijn artikel in „E.-S.B.” van 1 Juli jl., blz. 512).

Zoals uit mijn vroegere artikelen valt af te leiden en in het bovenstaande nog eens werd onderstreept, sta ik op het standpunt, dat de woningproductie moet worden opgevoerd tot het hoogste peil, dat bij de stand van kapitaal- en arbeidsmarkt bereikbaar is. Dat peil ligt m.i. thans op ongeveer 65.000 woningen per jaar.

Ik heb echter gemeend nu reeds, geleerd door de vooroorlogse ervaringen, te moeten waarschuwen, dat een dergelijk hoog peil op den duur niet is te handhaven, tenzij tijdig maatregelen worden voorbereid voor krot-opruiming en sanering op grote schaal. Onoplosbaar acht ik het vraagstuk dus geenszins.

Het verwondert mij telkens weer, dat men het probleem zo ingewikkeld maakt. De heer Zonnenberg bepleit zelfs een uitputtend onderzoek door een adequate research-instelling.

Het probleem ligt toch eenvoudig genoeg. Bij een productie van 65.000 woningen per jaar mogen wij verwachten, tenzij er gekke dingen gebeuren, dat het woningtekort omstreeks 1960 of 1961 zal zijn ingehaald. De berekeningen van het Departement van Wederopbouw en Volkshuisvesting dienaangaande zijn nooit aangetast dan met gratuite beweringen in de zin van dat er nog zo weinig van vooruitgang te bemerken valt. Ik zou daartegenover kunnen stellen, dat er in tal van kleinere gemeenten van een woningtekort van enige betekenis al geen sprake meer is. Het is echter duidelijk, dat wij op deze wijze de zaak niet veel verder brengen. Wij zullen uit de cijfers, die voor het gehele land beschikbaar zijn, moeten trachten tot verantwoorde conclusies te komen. Ik heb daarom geprobeerd op mijn eigen wijze, die geheel afwijkt van de door het Departement gevolgde methode, tot een antwoord te komen. Ik ben daarbij uitgegaan van de gemiddelde woningbezetting, omdat dit een gegeven is, waarbij subjectieve factoren vrijwel geen rol spelen. Men deelt immers eenvoudig het totale aantal inwoners door het aantal beschikbare woningen. Alleen in dit laatste kan nog een klein element van onzekerheid schuilen, maar van veel betekenis is dit niet.

Op 1 Januari 1938 nu bedroeg de gemiddelde woningbezetting 4,07 personen per woning.

Op 1 Januari 1948 was dit cijfer gestegen tot 4,64.

Het jaar 1948 bracht de toeneming van de woningnood tot stilstand. Op 1 Januari 1949 was n.l. het gemiddelde nog 4,63.

Dan treedt een geleidelijke verbetering in. Op 1 Januari 1952 was het cijfer gezakt tot 4,51; op 1 Januari 1953 bedroeg het nog slechts 4,45.

Merkwaardig is, dat het op 1 April 1953 nog 4,45 bedroeg, niettegenstaande in het eerste kwartaal van dit jaar veel woningen door de watersnood verloren gingen en de productie van nieuwe woningen door het slechte weer abnormaal laag was. Veel invloed heeft de watersnood op het probleem van ons woningtekort dus niet.

Blijft de bevolking toenemen in het tempo van het jaar 1952, toen de emigratie goed op gang begon te komen, d.w.z. met ongeveer 110.000 per jaar, dan hebben wij tegen het eind van 1960 een bevolking van naar schatting 11.320.000. Bij een productie van 65.000 woningen per jaar zal de woningvoorraad dan zijn toegenomen tot ongeveer 2.860.000. Dit betekent, dat de gemiddelde woningbezetting dan zal bedragen ongeveer 3,96.

Ook wanneer ik rekening houd met de voortgaande gezinsverdunding, die overigens door de hoge na-oorlogse geboortecijfers wel enigermate zal zijn vertraagd, lijkt een dergelijke gemiddelde woningbezetting voor het jaar 1961 toch wel van die aard, dat er van een ernstig woningtekort dan geen sprake meer kan zijn. Bij een vergelijking met 1938 mogen wij immers niet uit het oog verliezen, dat er toen een vrij hoog percentage woningen was, dat leeg stond, hetgeen de gemiddelde woningbezetting uiteraard drukt.

Voor het overige ontleent deze berekening haar waarde vooral hieraan, dat zij tot vrijwel dezelfde uitkomst leidt als de veel nauwkeuriger berekeningen van het Departement. Aangenomen mag daarom wel worden, dat het einde van het woningtekort omstreeks 1960 of 1961 te wachten is. Van de omvang der migratie en de ontwikkeling van het sterftecijfer kan het afhangen, of deze mijlpaal iets vroeger dan wel iets later bereikt wordt.

Voor het antwoord op de vraag, wat er na het inhalen van het woningtekort moet gebeuren om een ernstige inzinking van de werkgelegenheid in het bouwbedrijf te voorkomen, is dit echter van volstrekt bijkomstige betekenis. Het maakt immers weinig verschil, althans voor het antwoord op deze vraag, of wij daarvoor komen te staan in 1959 of in 1963. Alleen heeft men in het laatste geval iets meer tijd van voorbereiding. Maar het zou een weinig verantwoorde politiek zijn alle hoop te vestigen op de mogelijkheid, dat het misschien wel 1963 wordt. Als nog altijd de waarheid geldt van het „gouverner c'est prévoir”, zullen wij hebben te zorgen gereed te zijn op

het moment, dat de moeilijkheden zich presenteren.

Daarbij moet bovendien in het oog worden gehouden, dat dit tijdstip niet overal gelijk valt. In de Noordelijke provinciën en in Zeeland zal het woningtekort vrij zeker eerder zijn ingehaald dan in de overige provinciën. Daar zal men dus op nog korter termijn de voorbereiding van de noodzakelijke maatregelen ter hand hebben te nemen.

Ging het nu om maatregelen, die slechts een voorbereiding van 2 of 3 jaren vergen, dan was er geen reden om nu reeds het stormsein te hysen.

Geven wij er ons evenwel rekenschap van, dat, willen de maatregelen het voor de werkgelegenheid in het bouwbedrijf beoogde effect hebben, wij moeten gaan denken in een orde van grootte van ten minste 20.000 per jaar te vervangen slechte en verouderde woningen, dan is het wel duidelijk, dat een heel wat langere termijn van voorbereiding nodig is.

Nog veel te weinig schijnt men te beseffen, wat hieraan vast zit. Een vervanging op zo grote schaal is tot dusver ongekend, zowel in ons land als in het buitenland. Vóór de oorlog durfde men nauwelijks het cijfer van 5.000 in de mond te nemen. Wil de gemeente 's-Gravenhage haar aandeel leveren in dit programma, dan zal zij jaarlijks 1.500 woningen moeten gaan vervangen, hetgeen betekent, dat zij elk jaar twee plannen van een omvang als 'Oud-Scheveningen zal moeten gaan uitvoeren. Amsterdam krijgt voor de sanering van het gehele overblijvende gedeelte van de Jordaan een termijn van iets meer dan 2 jaar.

Is het nog nodig uiteen te zetten, dat men brokken zou maken, als dergelijke saneringen niet grondig worden voorbereid? En het probleem wordt nog meer gecompliceerd, evenals Groot-Brittannië, de overname niet te ondertekenen. Direct verband met deze vraag houdt de kwestie, waarom de Engelsen deze houding hebben aangenomen. Het zal een ieder duidelijk zijn, dat het hoofdargument niet het prijsverschil is. Aanvankelijk stonden de tarwe-importerende landen op het standpunt, dat een prijs van \$ 1,86 als maximum voldoende was en de exporterende landen, vooral de Verenigde Staten, dat het maximum verhoogd diende te worden tot \$ 2,50 per bushel. Na lange onderhandelingen waren de standpunten van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië elkaar genaderd tot een prijsverschil van 5 dollarcent. De Verenigde Staten wilden genoeg nemen met een maximum prijs van \$ 2,05, Groot-Brittannië had echter als uiterste limiet \$ 2 per bushel gesteld. Het is onwaarschijnlijk, dat het verschil van 5 dollarcent per bushel als maximum

vrijwel in geen enkel opzicht meer aan moderne stedenbouwkundige opvattingen, aan de eisen van hygiëne en verkeer. Het wordt de hoogste tijd, dat wij ons in deze vraagstukken wat meer gaan verdiepen.

Ok voor de leek zal het duidelijk zijn, dat dergelijke problemen niet in een handomdraai worden opgelost. Er is veel voorbereidende studie nodig en ook de uitwerking van de plannen kost veel tijd. Daarbij komt nog, dat ook wettelijke voorzieningen zullen moeten worden getroffen. De belangstellende lezer moge ik verwijzen naar mijn pas verschenen boek „Krotopruijing en vernieuwing van bebouwde kernen”, waarin aan deze problemen uitvoerige aandacht is geschonken.

In deze studie heb ik ook doen uitkomen, hoe uitermate belangrijk en noodzakelijk de ter-hand-neming van de reconstructie van onze bebouwde kernen en in het kader daarvan de sanering van verouderde wijken is, zó zeer zelfs, dat ik het alleen nog maar als een gelukkige bijkomstigheid kan zien, dat deze oplossingen tegelijk dienstbaar kunnen worden gemaakt aan een stabilisatie van de werkgelegenheid in het bouwbedrijf.

Mijn grote vrees is nu, dat gemeentebesturen, die in gebreke blijven met tijdige voorbereiding van de daartoe nodige plannen, als zij plotseling komen voor de noodzaak om op grote schaal krotten op te ruimen, zich gedwongen zullen zien hun toevlucht te nemen tot incidentele oplossingen, die niet passen in een groot opgezet, goed doordacht plan, dat hun gemeente — na uitvoering — zal doen beantwoorden aan de eisen, die door de huidige opvattingen omtrent stedenbouw en de immer voortgaande ontwikkeling van het verkeer worden gesteld.

De gemeenten krijgen een grote en schone kans. Laten zij deze voorbij gaan, dan is het onherstelbaar.

's-Gravenhage.

Mr J. IN 'T VELD.

De ratificatie van de internationale tarwe-overeenkomst

Het feit, dat bij de nieuwe tarwe-overeenkomst, die 1 Augustus jl. voor drie jaar van kracht is geworden, de maximum prijs, waartegen de tarwe-exporterende landen zullen leveren, verhoogd is van \$ 1,86¹⁾ tot \$ 2,05 per bushel (27,2 kg) in een tijd, waarin het tarwe-aanbod ruim en de voorraden groot zijn en op grond daarvan de prijzen op de wereldmarkt een dalende tendentie vertonen, heeft verwondering gewekt. Velen hebben zich afgevraagd, of het niet beter voor ons land zou zijn geweest, evenals Groot-Brittannië, de overeenkomst niet te ondertekenen. Direct verband met deze vraag houdt de kwestie, waarom de Engelsen deze houding hebben aangenomen. Het zal een ieder duidelijk zijn, dat het hoofdargument niet het prijsverschil is. Aanvankelijk stonden de tarwe-importerende landen op het standpunt, dat een prijs van \$ 1,86 als maximum voldoende was en de exporterende landen, vooral de Verenigde Staten, dat het maximum verhoogd diende te worden tot \$ 2,50 per bushel. Na lange onderhandelingen waren de standpunten van de Verenigde Staten en Groot-Brittannië elkaar genaderd tot een prijsverschil van 5 dollarcent. De Verenigde Staten wilden genoeg nemen met een maximum prijs van \$ 2,05, Groot-Brittannië had echter als uiterste limiet \$ 2 per bushel gesteld. Het is onwaarschijnlijk, dat het verschil van 5 dollarcent per bushel als maximum

¹⁾ Krachtens de oude overeenkomst bedroeg de maximum prijs \$ 1,80 per bushel. Dit maximum is later echter door de exporterende landen eenzijdig verhoogd met 6 dollarcent op grond van gestegen opslagkosten.

prijs voor de nieuwe overeenkomst voor Groot-Brittannië de doorslaggevende factor is geweest, al zou dit een extra dollaruitgave van ca 10 miljoen voor dit land betekenen. De wetenschap, welke de werkelijke Britse motieven zijn geweest, is van belang om te beoordelen of deze motieven ook voor ons land gelden en eventueel een niet-deelnemen van ons land zouden hebben gerechtvaardigd.

De bedoeling van dit artikel is in de eerste plaats een gissing te maken naar de Britse beweegredenen en verder om aan de hand hiervan de eventuele voor- en nadelen van Nederlands deelneming na te gaan.

De Britse motieven.

De houding van Groot-Brittannië moet in de eerste plaats worden gezien tegen de achtergrond van de Brits-Amerikaanse controverse op het gebied van internationale grondstoffenovereenkomsten. Als consument hebben de Verenigde Staten meerdere malen blijk gegeven niet gaarne te willen meedoen aan deze overeenkomsten.

Zelfs onder druk van de Korea-hausse hebben zij de voorkeur gegeven aan een systeem van internationale allocatie via de Internationale Grondstoffen Conferentie. De Verenigde Staten voelden er echter niet voor de prijzen internationaal vast te stellen, indien het grondstoffen betrof, waarvan het land grootgebruiker is. Duidelijk kwam dit weer naar voren bij de Rubberconferentie in Mei te Kopenhagen gehouden en de bijeenkomst van

de werkgroep van de Internationale Tin Studiegroep, die in Juni te Brussel plaatsvond. Terwijl de Verenigde Staten gebaat zijn bij een lage prijs, wil Groot-Brittannië een hoge prijs voor tin en rubber fixeren. Ondanks het Britse argument, dat grondstoffenovereenkomsten van tin en rubber de welvaart van de Zuidoost-Aziatische gebieden bevorderen en dus een bescherming tegen het communisme bieden, hebben de Verenigde Staten hun standpunt niet gewijzigd.

In het geval van tarwe, waarvan Groot-Brittannië de grootste afnemer is en de Verenigde Staten leveranciers zijn, is het begrijpelijk, dat de rollen zijn omgedraaid en het juist Engeland is, dat minder enthousiast voorstander is van hoog vastgestelde prijzen.

Gaan wij de geschiedenis van de internationale tarwe-overeenkomst na, dan blijkt het, dat de mislukking in 1947 eveneens aan de oppositie van Groot-Brittannië was te wijten. Ook toen vond het de prijs te hoog en kwam geen overeenkomst tot stand. In 1948 had het Amerikaanse Congres bezwaren en pas in 1949, onder invloed van Truman en een hem gunstig gezind Congres, werd de overeenkomst geratificeerd.

De Britse houding moet ook worden gezien in het licht van de in de laatste tijd gevoerde politiek, welke in verband met de dalende tendentie op de grondstoffenmarkten is gericht op het doorbreken van de eenzijdige prijszetting door de Verenigde Staten. De instelling van de vrije markten voor lood en zink en de op 5 Augustus bepaalde heropening van de vrije markt voor koper vormen een onderdeel van deze politiek. Het resultaat van het vrijmaken van de beide eerstgenoemde markten is reeds geweest een verruiming van de concurrentiemogelijkheid gepaard gaande met een belangrijke prijsdaling. Ook de graanhandel is door de Regering Churchill weer in particuliere handen gegeven en het ligt in de bedoeling binnen afzienbare tijd voor granen wederom termijnmarkten in te voeren. Doordat de Verenigde Staten in het verleden de prijzen van de dollargrondstoffen bij herhaling voor dalingen, zoals de prijzen van sterlinggrondstoffen te zien gaven, wisten te behoeden, werd het herstel van de Britse betalingsbalans belemmerd. Nu de tijd er gunstig voor is richt de Britse Regering, mede uit betalingsbalansoverwegingen, een frontaanval op de eenzijdige prijszetting van grote producenten, of de Regering van de Verenigde Staten, voor bepaalde grondstoffen.

Groot-Brittannië ging daarbij vermoedelijk uit van de overweging, dat het tarwe-aanbod op het ogenblik gunstig is, waardoor het buiten de internationale tarwe-overeenkomst om, met de exporterende landen tot gunstige prijsafspraken meent te kunnen geraken. Ook voor het jaar 1953/54 wordt een meer dan normale wereldoogst verwacht na de recordoogst van 1952/53, bestaande uit 7,32 milliard bushels. De tarwevoorraden bedroegen per

1 Augustus in de 4 belangrijkste exportlanden, de Verenigde Staten, Canada, Australië en Argentinië, niet minder dan 1.076 miljoen bushels tegenover 503 miljoen bushels vorig jaar. Reeds 580 miljoen bushels daarvan bevinden zich in de Verenigde Staten tegenover 254 miljoen op 1 Augustus 1952.

Weliswaar behoeft de huidige tarwesituatie, waarbij de marktprijs nog boven de \$ 1,55 per bushel ligt, op zichzelf nog geen argument te zijn om zich van de nieuwe internationale tarwe-overeenkomst, die, zoals reeds werd opgemerkt, voor drie jaar is gesloten, te distancieren. De importerende landen hebben immers geen afnameverplichting, zolang de marktprijs niet onder de bij de overeenkomst gestelde minimum prijs van \$ 1,55 komt te liggen. De kwestie waar het hier echter om gaat is, of het verschil maakt voor de toekomstige hoogte van de wereldmarktprijs, dat Engeland niet heeft ondertekend.

Het komt mij voor, dat het niet-deelnemen van Engeland de prijsdaling zal bevorderen. Zou Engeland zich hebben aangesloten, dan zouden de binnenlandse regeringsmonopolies van tarwe in de Verenigde Staten, Canada en Australië gemakkelijker de marktprijs boven de \$ 2,05 hebben kunnen houden. De vier jaren, die volgden op het van kracht worden van de internationale tarwe-overeenkomst van 1949, is de leveringsprijs steeds identiek geweest met de maximum prijs. Op grond hiervan heeft Groot-Brittannië ondanks het feit, dat het verschil in standpunt ten aanzien van de maximum prijs tussen dit land en de Verenigde Staten tot slechts 5 dollarcent is gereduceerd, er mogelijk de voorkeur aan gegeven niet tot de overeenkomst toe te treden. Door niet deel te nemen heeft Groot-Brittannië onomwonden te kennen gegeven, dat het een prijs van \$ 2,05 per bushel onrealistisch acht en de exporterende landen er op kunnen rekenen, dat het geen enkele mogelijkheid zal laten voorbij gaan tegen lagere prijzen in te kopen dan de exporterende landen aanbieden. Weliswaar zou Groot-Brittannië, zolang de minimum prijs van \$ 1,55 niet is bereikt, niet gebonden zijn zijn quotum af te nemen als het was togetreden. De banden zijn nu veel losser geworden tussen Engeland en de aangesloten graanexporterende landen. Het vrijmaken van de graanhandel en de voorgenomen instelling van een termijnmarkt zetten deze houding kracht bij.

De omstandigheden zijn zeker niet ongunstig te noemen voor Engeland en het resultaat is reeds geweest, dat hardnekkige geruchten de ronde doen, dat Canada buiten de overeenkomst om bereid zal zijn Groot-Brittannië tegen voordelige voorwaarden voor laatstgenoemd land, te willen leveren. Aan Minister Mansholt moge, blijkens de handelingen van de Eerste Kamer, de verzekering zijn gegeven, dat Canada niet beneden de minimum prijs, vastgesteld bij de overeenkomst, aan Groot-Brittannië zal leveren, dat tussen \$ 1,55 en \$ 2,05 Engeland

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

bijzondere faciliteiten zal weten te bedingen, mag geenszins uitgesloten worden geacht.

Reeds nu heeft Groot-Brittannië kans gezien met Argentinië, dat geen lid is van de internationale tarwe-overeenkomst, een contract af te sluiten tegen een prijs, die zelfs onder de oude maximum prijs ligt. Volgens „The Financial Times” zijn er aanwijzingen, dat Argentinië in staat is 100.000 tot 150.000 ton tarwe aan Engeland te leveren tegen een prijs, die de \$ 1,80 per bushel niet te boven gaat en volgens de Minister of Food realistisch is te noemen. En of Rusland onder de druk van de prijsdaling in staat zal blijken een veel hogere prijs te blijven vragen is geen vaststaand gegeven.

De positie van Nederland.

Wat Nederland aangaat is de vraag te stellen, of de Britse overwegingen ook op ons land zijn toe te passen. Deze vraag moet ontkennend worden beantwoord; wat voor Engeland geldt, geldt niet voor Nederland. Engeland importeert ongeveer 1/3 van de gezamenlijke export-quota der deelnemende landen en heeft uiteraard een krachtige positie in geval van prijsdaling. Ons quotum is veel geringer, zodat het niet-deelnemen van Nederland niet van een dergelijke invloed kan zijn als voor Groot-Brittannië het geval is. Ten hoogste zou het niet-deelnemen van Nederland het effect enigszins kunnen versterken. Ook bij het deelnemen aan de internationale tarwe-overeenkomst kan ons land profiteren van een waarschijnlijke prijsdaling, die het gevolg zal zijn van de Britse afzijdigheid, terwijl het de grote vraag is of wij door niet deel te nemen mede zouden genieten van mogelijke extra faciliteiten, die Engeland zou kunnen bedingen door zijn machtspositie als grote inkoper.

Anders wordt het echter, wanneer de wereldmarktprijs zou dalen beneden de minimum prijs van \$ 1,55 per bushel van de internationale tarwe-overeenkomst. In dat geval zijn wij immers aan de afneming van het quotum gebonden. Volgens de Memorie van Antwoord van de Regering valt niet te verwachten, dat geen maatregelen zullen worden genomen om te voorkomen, dat de tarweprijs tot een uitzonderlijk laag niveau zal dalen. Zij baseert dit o.a. hierop, dat naar haar mening de spanningen in de Amerikaanse landbouwsteunpolitiek veeleer tot een geleidelijke oplossing zullen worden gebracht dan zij tot een ineenstorting zal komen. Verder wijst zij op de voorgenomen areaalbeperking, waardoor in het komende oogstjaar de productie kan dalen. Betekent dit, dat de marktprijs niet onder de \$ 1,55 per bushel zal dalen?

Het komt mij voor, dat de steunprijs niet de enige factor is bij de bepaling van de Amerikaanse exportprijs. De steunprijs bedraagt thans \$ 2,21 per bushel, dus nog hoger dan de maximum prijs overeengekomen op grond van de internationale tarwe-overeenkomst. Het verschil wordt door de Regering bijgepast. Zelfs de binnenlandse prijs kan beneden de steunprijs liggen. In sommige streken van de Verenigde Staten is de marktprijs zelfs gedaald tot 50 dollarcent beneden de steunprijs. De oorzaak van dit verschijnsel is, dat niet voldoende opslagruimte aanwezig is en dat niet altijd kan worden voldaan aan de voorwaarden, die de Commodity Credit Corporation voor de belening stelt. Voorts zijn er veel boeren, die tarwe slechts als bijproduct verbouwen en niet de moeite willen nemen van de steunprijsregeling gebruik te maken. De tarwesituatie in de wereld en de voorraaden in de Verenigde Staten zouden een dusdanige omstandigheid kunnen vormen, dat zonder een ineenstorting van de prijssteunpolitiek de Regering van de Verenigde

Staten bereid is een dergelijk bedrag bij te passen, dat export tegen een prijs beneden de \$ 1,55 mogelijk wordt. Bovendien expireert de bestaande landbouwwet in de Verenigde Staten eind 1954, waarna het zeer wel mogelijk is, dat een meer flexibele steunprijsregeling van kracht wordt. Meerdere malen heeft de tarweprijs in de na-oorlogse jaren sterke fluctuaties vertoond. De prijs per bushel op de Chicago-beurs bedroeg in 1947 meer dan \$ 3; daalde tot \$ 2,08 in Juni 1950 om wederom te stijgen tot \$ 2,63 in December 1951, waarna een daling volgde tot \$ 1,89 in Juni van dit jaar. Niemand vermag echter met zekerheid te voorspellen, of een daling tot beneden de minimum prijs van \$ 1,55 binnen een jaar is te verwachten.

Wat de areaalbeperking in de Verenigde Staten aangaat, kan nog worden gezegd, dat hiervan vooral niet teveel moet worden verwacht. Allereerst komt het resultaat hiervan niet eerder dan over een jaar tot uiting op de wereldmarkt, dus in het komende jaar geeft dit nog geen wijziging in de situatie. Verder zou op grond van de bestaande landbouwwet een beperking van 78 miljoen acres in dit oogstjaar tot 55 miljoen acres in het komende jaar moeten worden doorgevoerd. Deze bepaling is echter verzacht tot een beperking met slechts 12 miljoen acres tot 66 miljoen acres. De areaalbeperking, zoals deze aanvankelijk in de wet was geregeld, is er op gebaseerd, dat bij een normale oogst nog een „carry-over” van 30 pCt van binnenlands verbruik en export resteert, terwijl bovendien nog een absolute beperking tot 55 miljoen acres als uiterste limiet is gesteld, welke limiet blijkbaar zou zijn bereikt als de wet niet was veranderd. Indien het bebouwde areaal nu niet tot 55 maar tot 66 miljoen acres wordt beperkt, betekent dit onder normale omstandigheden, dat ondanks de beperking toch nog een „carry-over” van ongeveer 400 tot 500 miljoen bushels zal resteren. Naar mijn mening zal de Amerikaanse Regering veeleer bereid zijn de exportsubsidie te vergroten dan over te gaan tot een werkelijk doeltreffende areaalbeperking, wat, zoals onlangs Dr R. L. Beukenkamp in deze kolommen schreef, „politiek onaanvaardbaar en gevaarlijk, tevens in verband met de veiligheid in geval van een wereldconflict” zou zijn ²⁾. Verder zal geen beperking van het bebouwde areaal plaatsvinden in het komende seizoen, wanneer uit het hierover te houden referendum blijkt, dat bij de boeren geen tweederde meerderheid voorstander is. In dat geval zal de steunprijs echter dalen van 90 tot 50 pCt van de pariteitsprijs en komen op \$ 1,25 per bushel, onder invloed waarvan de wereldmarktprijs ongetwijfeld een sterke daling zal ondergaan.

Wij zien dus, dat de kansen op een prijsdaling tot beneden de minimum prijs van \$ 1,55 ook niet geheel onmogelijk mogen worden geacht.

Samenvatting.

Resumerend kan dus wat Nederland betreft worden gezegd, dat, waar de kansen op een prijsdaling tot onder de minimum prijs betrekkelijk gering zijn, voor ons land niet voldoende voordelen aanwezig zijn om afzijdig te blijven, maar anderzijds evenmin ernstige nadelen te verwachten zijn, indien ons land niet zou deelnemen. Door het niet-deelnemen van Groot-Brittannië is het werkterrein van de internationale tarwe-overeenkomst en daarmee de betekenis afgenomen. Daaruit mag echter niet de conclusie worden getrokken, dat Engeland de

²⁾ „De Amerikaanse landbouwpolitiek. Een hinderpaal bij het realiseren van de door de Eisenhower Administratie gedachte handelspolitiek?” in „E.-S.B.” van 10 Juni 1953, blz. 455.

wereld een slechte dienst heeft bewezen; voor de verschillende verbruikslanden, waaronder Nederland, zeker niet. Het zal hun de mogelijkheid bieden goedkoper tarwe te betrekken dan anders het geval was geweest.

Misschien zouden deze feiten de overweging hebben gerechtvaardigd, of Nederland niet een jaar met ratificatie had kunnen wachten om in het licht van de thans heersende tarwesituatie de zaak nader onder de ogen te zien. Het blijft een feit, dat de meeste andere importerende landen eveneens tot ratificatie zijn overgegaan. Trouwens degenen, die de onderhandelingen van nabij hebben gadeslagen, zullen misschien een bepaalde indruk hebben gekregen over de mogelijkheid van een eventuele reorganisatie van de internationale tarwe-overeenkomst voor 1954/55.

's-Gravenhage.

Drs P. DA SILVA.

AUSTIN

spaart

kilometer na

kilometer geld

R. S. STOKVIS & ZONEN N.V.

140 dealers en subdealers,
overal in Nederland.

Naar een vestigingspolitiek in België?

Hewel er in België tot hertoe geen algemene wettelijke maatregelen werden getroffen, die de toegang tot het beroep van handelaar, ambachtsman of klein-nijveraar aan het vervullen van bepaalde voorwaarden afhankelijk stellen, toch werden fragmentarisch bepaalde bedrijfstakken aan wettelijke beschikkingen onderworpen, onder andere de leurhandel, de zuivelproductie en -verkoop, de oprichting van beenhouwerijen en spekslagerijen, de kleinhandel in vleeswaren en de transport-bedrijven.

Reeds vóór de oorlog evenwel bestond de mogelijkheid tot een effectieve reglementering te komen van het kleinbedrijf op grond van het Koninklijk Besluit no 62 van 13 Januari 1935, dat een economische ordening voorziet van de productie en de verdeling der goederen, indien de meerderheid der bij een bepaalde economische sector betrokken ondernemingshoofden dit aanvraagt. Dat de beroepsgroeperingen voor handel en ambacht tot hertoe nooit op deze mogelijkheid beroep deden is te wijten aan de lange en moeilijke voorziene procedure en ook aan de onvoldoende organisatie van de middenstandsbanches.

Dientengevolge werd reeds vóór de oorlog het idee van een afzonderlijke reglementering voor de middenstandsbedrijven vooropgezet, maar het probleem kreeg pas na de oorlog, ingevolge de groeiende malaise in de middenstandskringen, de volle aandacht, zowel vanwege het vrije verenigingsleven als van officiële zijde.

De Hoge Raad van de Middenstand, als representatief orgaan van de middenstand in de organisatie van het bedrijfsleven, stelde een uitgebreid onderzoek in, waarbij 85 nationale beroepsfederaties, de 9 provinciale Kamers van Ambachten en Neringen (die op hun beurt weer enkele honderden regionale beroepsverenigingen groeperen) en 3 grote interprofessionele federaties betrokken waren. Op grond van dit werkelijk opinie-onderzoek sprak de Hoge Raad zich begin 1952 uit voor een vestigingswet, teneinde het peil der kleine bedrijven op te voeren met het oog op hun grotere weerbaarheid en de verhoging van hun productiviteit en rentabiliteit. Het advies stelde verder volgende principes voorop:

• de grootst mogelijke vrijheid moet gehandhaafd blijven, d.w.z. elk idee van geografische verdeling, behoefte-element, solvabiliteit en moraliteit moet geweerd worden. Alleen de beroepskennis en handelsbekwaamheid en, in bijkomende orde, de technische uitrusting en de leertijd komen in aanmerking.

Eens aan deze gestelde eisen voldaan moet voor het individu de meest absolute vrijheid bestaan om het beroep te kiezen dat hem past.

Elk initiatief van de uitvoerende macht moet uitgesloten worden. Alleen de erkende en vertegenwoordigende beroepsverenigingen zullen te oordelen hebben over de wenselijkheid van een vestigingsreglementering op hun terrein.

Alle praktische maatregelen dienen te worden getroffen om alle soepele overgang van de vroegere ongebreidelde vrijheid naar een meer geordend stelsel mogelijk te maken.

Parlementaire activiteit.

Op parlementair plan werden de tijdens de zitting 1951-1952 neergelegde wetsvoorstellen De Clerck en Van den Boeynants tot één wetsvoorstel omgewerkt, gevolgd door het bijkomend advies van de Hoge Raad van de Middenstand ¹⁾.

Deze samengeordende tekst werd nogmaals herzien door de bevoegde Kamercommissie ²⁾. Deze nieuwe tekst werd als basis genomen voor de besprekingen in de Kamer der Volksvertegenwoordigers.

Wat de algemene structuur der voorgestelde wet betreft, heeft men zich in sterke mate laten inspireren door de in Nederland bestaande Vestigingswet Kleinbedrijf 1937, daarbij evenwel rekening houdend met de aan België eigen zijnde toestanden.

Er wordt een kaderwet voorzien waarvan de toepassing op een bepaalde branche bij Koninklijk Besluit wordt geregeld: Over de aanvragen, ingediend door de erkende beroepsverenigingen, geeft de Hoge Raad van de Middenstand zijn advies. Bij ongunstig advies zal de Koning het verzoek tot reglementering verwerpen. In geval van gunstig advies mag de uitvoerende macht de voorgestelde reglementering invoeren of verwerpen.

Tevens voorziet het wetsvoorstel de oprichting van een vestigingsraad die uitspraak doet in de betwiste gevallen. Aldus hoopt men een nauwe samenwerking te verkrijgen tussen de Overheid en het georganiseerd bedrijfsleven.

De vestigingseisen zouden betrekking hebben op algemene kennis, beroepskennis, handelsaanleg en, in bijkomende orde, op de technische uitrusting en verplichte leertijd bij een patroon.

¹⁾ Informatieblad van het Economisch en Sociaal Instituut van de Middenstand no 1, Januari 1953.

²⁾ Parlementair stuk, Kamer der Volksvertegenwoordigers, zitting 1952-1953, no 522.

De verworven rechten worden geëerbiedigd, d.w.z. de ondernemingshoofden, gevestigd vóór het verschijnen in het Belgisch Staatsblad van een verzoekschrift tot reglementering van het beroep, worden van het vervullen der voorwaarden, die de toegang tot het beroep in de toekomst zullen regelen, vrijgesteld, alsook de leerlingen, stagedoende arbeiders en bedienden, die bij een gevestigd patroon werken en zich later voor eigen rekening wenssen te vestigen.

Wat de vestigingsvoorwaarden betreft in de gemeenten van het platteland, alsook in geval van overlijden van het hoofd der onderneming en bij overname van een onderneming, worden zekere afwijkingen voorzien.

De aanvragen tot het bekomen van de beroepsuitoefeningvergunning worden ingediend bij de Kamers van Ambachten en Neringen, die ze overmaken aan de Minister. Het is de Minister, die de middenstand onder zijn bevoegdheid heeft, welke aan de belanghebbenden de vergunning aflevert.

Vooraf om reden van organisatorische aard, zouden de warenhuizen en de verbruikscöoperatieven niet aan de wet onderworpen worden.

Argumenten pro en contra.

Bij de bespreking in de Kamer der Volksvertegenwoordigers werden van socialistische en liberale zijde verschillende bezwaren geopperd in verband met het idee zelf der vestigingseisen, o.a. het gevaar voor afsluiting van het beroep, het invoeren van corporatisme, een overdreven bevoegdheid aan de beroepsverenigingen enz.

Sommigen zijn de mening toegedaan dat een grondige hervorming van de wet op het handelsregister zou volstaan om aan bepaalde oneerlijke practijken een einde te stellen. Over de herziening van deze wet blijkt wel iedereen akkoord te zijn, daar het huidig handelsregister niet meer beantwoordt aan het gestelde doel, nl. enerzijds, een waarheidsgetrouw beeld te geven van de evolutie in handel en ambacht, zodat op elk ogenblik de juiste stand van zaken kan worden nagegaan en, anderzijds, sluikhandel en sluikwerk uitsluiten door strengere sancties.

Het in dit verband ingediend wetsontwerp ³⁾ voorziet, naast een centraal register, gehouden door het Ministerie van Economische Zaken en Middenstand, de verplichte inschrijving voor al degenen die een handels-, nijverheids- of ambachtsbedrijvigheid uitoefenen, hetzij als hoofdactiviteit, hetzij als bijkomende bedrijvigheid.

De eigenlijke discussie evenwel slaat vooral op de opleiding en de vorming van de middenstanders, met het oog op grotere weerbaarheid. De tegenstanders van vestigingseisen menen dat de algemene en technische vorming vrij moet blijven en dat aan de middenstanders alleen de

mogelijkheid moet worden geboden om deze beroepsopleiding en -vorming tot een goed einde te brengen.

De voorstanders van een vestigingwet leggen er de nadruk op dat van geen „numerus clausus” sprake is, dat de wet alleen tot doel heeft de onbekwamen uit te sluiten en zodoende het peil der middenstandsbedrijven, alsook hun weerbaarheid tegenover de grootbedrijven, inzonderheid in de sector distributie, op te voeren.

Dergelijke mogelijkheid tot reglementering zou ten goede komen, zowel aan de middenstandsbedrijven zelf (groter prestige en organisatorische uitbouw van de middenstand) als aan de verbruikers (betere en rationele bediening).

Ten slotte wordt de vestigingspolitiek beschouwd als een noodzakelijkheid in Benelux-verband, teneinde de Belgische middenstandsbedrijven te beschermen tegen minder- of meerderwaardige elementen uit Nederland, waar een vestigingwet wordt toegepast.

Daar ook de voorstanders zich bewust zijn van het gevaar van overdreven staatsbemoeïing, het stellen van te zware vestigingseisen, een te strakke branche-indeling en een gebrek aan aanpassing wat de voortdurende evolutie van het bedrijfsleven betreft, leggen ze er de nadruk op dat een eventuele vestigingwet voldoende soepel zal moeten zijn, teneinde het werkelijke doel te bereiken, nl. de middenstandsondernemingen te versterken voor hun geëigende taak in het distributie- en productie-apparaat van het land.

Besluit.

Uit het voorgaande kan opgemaakt worden dat het probleem van een vestigingspolitiek in België op de voorgrond der belangstelling staat. Meer en meer komt men tot de overtuiging dat in het sociaal-economisch leven en in dit geval, speciaal wat de ordening van de distributiesector betreft, de zogenaamde ongebreidelde vrijheid een fictie is. De kern van het vraagstuk ligt dan ook in het vinden van een redelijke oplossing waarin dienstbaarheid aan de gemeenschap samengaat met de grootst mogelijke vrijheid. De thans voorgestelde vestigingwet heeft het voordeel dat zij een oplossing in positieve zin aanwijst, op voorwaarde dat zij met de nodige geleidelijkheid en met voldoende soepelheid wordt toegepast.

Tot een grondige bespreking in de Kamer der Volksvertegenwoordigers heeft voornoemd wetsvoorstel no 522 evenwel geen aanleiding gegeven.

De Kamer heeft in de zitting van 17 Juli jl. dit voorstel tot invoering van vestigingseisen overhaastig goedgekeurd. Het zal nu afhangen van de besprekingen in de Senaat na het verlot of genoemd wetsvoorstel met of zonder wijzigingen uiteindelijk als wet wordt aangenomen.

Wezembeek-Oppem.

E. MALFLIET.

³⁾ Parlementair stuk, Senaat, zitting 1952-1953, no 142.

De vrachtenmarkt

Het eerste semester althans heeft de hoop, dat 1953 voor de algemene vrachtvaart een jaar van behoorlijk emplot tegen redelijk lonende vrachten zou zijn, helaas niet in vervulling doen gaan. In schrille tegenstelling tot de eerste zes maanden van 1952, toen de vrachten weliswaar aanzienlijk ten achter bleven bij die van het eerste halfjaar 1951, maar zich niettemin op een alleszins bevredigend peil bewogen, brokkelden zij in de verslagperiode geleidelijk verder af, terwijl er voorshands ook generlei aanwijzingen zijn voor een wending ten goede.

Aanvankelijk leken de vooruitzichten niet ongunstig. Australië kon bogen op een overvloedige oogst, Noord-Amerika beschikte, evenals Canada, over alleszins behoorlijke uitvoeroverschotten en de berichten uit Argentinië welke wezen op een aanzienlijk grotere oogst dan in voorafgaande jaren, maakten het waarschijnlijk dat deze veleer zo belangrijke markt aan de overige sectoren steun zou verlenen en tot groter bedrijvigheid in de algemene vrachtvaart zou bijdragen. In het begin van het jaar leek het ook alsof inderdaad een hernieuwde

periode van behoorlijke vraag en stabiele vrachten was aangebroken. De gebruikelijke seizoensbedrijvigheid op de graanmarkt verschaftte aan tal van schepen zo van Australië als Amerika emplooi, waarbij de vraag naar tonnage van het Verre Oosten en de Pacific als stimulerende factor fungeerde. Gemengde granen van Noordchinese havens, erts, kolen schroot etc. van India, kolen en erts van Zuid-Afrika, suiker van Queensland, kortom een geheel gamma van ladingen van verschillende verschepingscentra gaf de markt kort na de jaarwisseling een levendig aanzien.

Weliswaar bewoog de uitvoer van Amerikaanse kolen naar Europa, die in 1951 mede oorzaak was dat de vrachten van Noord-Amerika waar granen en kolen met elkander wedijverden, een ongekend hoog peil bereikten, zich thans binnen beperkte grenzen, maar het wederom uit de vaart nemen van rond 500 schepen der Amerikaanse reservevloot, vormde een tegenwicht. In uitgaande richting zorgden de in aantal toenemende ladingen kunstmest van het Europees vasteland met name naar het Verre Oosten en Amerika alsmede de stijgende uitvoer van kolen van het Verenigd Koninkrijk voor welkom emplooi.

Een gunstige factor vormde eveneens de niet onaanzienlijke verlaging der olie-bunkerprijzen waarvan de exploitatierekening de invloed ondervond, alsmede de minder ernstige vertraging in verschillende laad- en loshavens. Kortom, de vooruitzichten waren over het geheel niet onbevredigend en gedurende de eerste maanden waren emplooi en vrachtcijfers zodanig dat de algemene vrachtvaart-rederijen stellig niet mochten klagen, zij het ook dat de abnormaal hoge reisoverschotten van een jaar geleden tot het verleden behoorden.

De indexcijfers voor het eerste kwartaal, t.w. resp. 96, 92,3 en 96,2 weerspiegelen de gang van zaken, al valt niet te ontkennen dat de gunstige stemming in enkele sectoren in het bijzonder tot deze gemiddelden bijdroegen: Zo steeg o.a. de vracht voor gestorte tarwe ex silo van West-Australië naar het Verenigd Koninkrijk in Januari tot 95/- per ton vergeleken met een hoogste vracht van 82/6 in December jl., terwijl de vracht voor suiker van Queensland naar het Verenigd Koninkrijk in Januari 137/6 (116/3 in December jl.) steeg. Een zelfde verloop had de vracht voor gemengde granen van Noord-China naar het Europese vasteland. Werd in December als hoogste vracht 82/6 per ton betaald, tegen het einde van het eerste kwartaal kon 102/6 met vrij laden en lossen worden bedongen. De gang van zaken in de Pacific Coast sector kenmerkte zich minder door een spectaculaire stijging der vrachten dan wel door stabiliteit op redelijk niveau. Zo werd gedurende de eerste drie maanden regelmatig 82/6 tot 85/- per ton betaald voor het vervoer van tarwe naar India, circa \$ 11,- per ton naar West-Italië en 90/- per ton naar Zuidafrikaanse havens. Het aanbod van graan en kolen van Noordatlantische havens was gedurende het eerste kwartaal voldoende om ook in deze afdeling een bevredigende activiteit te handhaven, terwijl van de Middellandse Zee en Noordafrikaanse havens regelmatig tonnage werd bevracht voor het vervoer van erts naar het Verenigd Koninkrijk en het Continent.

De kentering kwam toen de voor uitvoer beschikbare Australische tarwe verscheept was en de bedrijvigheid in deze sector een einde nam. Ongelukkigerwijze viel dit samen met een langdurige staking van het „elevator“-personeel in Brits Columbia, waardoor de verscheping van tarwe drie maanden lang stagneerde en

ballast tonnage van het Oosten en Verre Oosten gedwongen was elders emplooi te zoeken. Een belangrijke factor die tot dusver tot de bedrijvigheid op de vrachtenmarkt had bijgedragen, t.w. een behoorlijk verspreide vraag, kwam zodoende te vervallen. De staag verminderende aanvoer in Europa van Amerikaanse kolen — naar schatting zal in te totaal dit jaar door Europa uit Amerika aan te voeren hoeveelheid kolen minder dan de helft bedragen van de aanvoer in 1952, t.w. ruim 20 miljoen tons — en geringer vraag naar ruimte voor het vervoer van graan voor rekening van het Engelse Ministerie voor Voedselvoorziening, waren oorzaak dat de bedrijvigheid in de Amerikaanse sector in het tweede kwartaal aanzienlijk geringer was dan gedurende de eerste drie maanden: Bovendien ging en gaat ook thans nog de belangstelling van bevrachters voornamelijk uit naar spoedig beschikbare tonnage.

De vraag naar ruimte op langer termijn was en blijft nog steeds beperkt. De situatie wordt wel het best getypeerd door de geveulde uitdrukking: „too many ships chasing too few orders” met als onvermijdelijk gevolg een geleidelijk voortschrijdende daling van het vrachtenpeil. Maar al te vaak moeten bovendien lange ballastreizen worden gemaakt teneinde emplooi te vinden. Zo bijvoorbeeld een ballastreis van India naar de Pacific — een reisduur van ten naaste bij vier weken — met als resultaat een lading graan naar het Verenigd Koninkrijk tegen een vracht die 5/- per ton beneden de laatst betaalde lag. En een dergelijke, weinig profitabele, rondreis behoort waarlijk niet tot de uitzonderingen. In het Verre Oosten doet, afgezien van de gebruikelijke seizoensslaptes, de concurrentie der snel in omvang en kwaliteit toenemende Japanse koopvaardijvloot zich meer en meer gevoelen.

Onderstaande tabel geeft een duidelijk beeld van de, in vergelijking met de eerste maanden, scherp gedaalde vrachten, een daling die in alle sectoren der vrachtenmarkt tot uiting komt:

	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni
St. Lawrence/Ver. Kon. graan	—	—	—	51/3	52/0	49/9
Gulf/W.-Italië	\$ 7,25	\$ 7,—	\$ 7,75	\$ 8,—	\$ 8,25	\$ 6,—
Noord Pacific/Ver. Kon.	80/-	—	—	—	72/6	67/6
Noord Pacific/Japan	\$ 7,85	\$ 7,80	\$ 7,25	\$ 6,75	\$ 7,25	\$ 6,50
Noord-China/Antw.-Hamburg, gemengd graan	97/6	100/0	102/6	95/0	—	82/6
Hampton Roads/Antw.-Hamburg, kolen	31/6	32/9	35/-	37/6	32/6	29/3 ¹⁾
Queensland/Ver. Kon. suiker	137/6	137/6	—	118/9	115/0	113/9

¹⁾ Sedert tot 28/9 gedaald.

Ook de door de Chamber of Shipping berekende indexcijfers der in de algemene vrachtvaart betaalde sterlingvrachten weerspiegelen de neerwaartse trend der vrachten:

(1948 = 100)

	1949	1950	1951	1952	1953
Januari	87,1	72,8	151,9	163,9	96,0
Februari	100,5	75,5	164,7	157,3	92,3
Maart	95,0	75,8	180,6	137,7	96,2
April	94,6	74,4	176,8	109,4	100,9
Mei	99,7	71,4	203,8	110,9	97,4
Juni	86,7	74,3	179,0	99,1	95,3
Juli	73,3	78,8	179,6	90,2	—
Augustus	70,6	86,6	194,3	79,2	—
September	71,6	89,0	166,5	87,0	—
October	69,8	95,8	190,4	94,2	—
November	66,5	97,6	172,9	99,0	—
December	72,8	115,7	178,5	98,8	—
Jaargemiddelde	82,3	84,0	178,7	110,6	—

Bovendien blijkt dat tegenover een gemiddeld indexcijfer van 129,7 voor het eerste halfjaar 1952, voor de eerste zes maanden van dit jaar een gemiddelde staat van slechts 96,35. Weliswaar is dit nog vrij aanzienlijk hoger dan het jaargemiddelde in 1949/'50, maar de exploitatiekosten zijn sedert sterk gestegen. Daar de dalende tendentie der vrachten zich sedert ult. Juni heeft voortgezet — St. Lawrence/Ver. Kon. 43/6 (45/-), Queensland/Ver. Kon. suiker 112/6 (113/9) etc. — kan dan ook gesteld worden, dat het huidig vrachtenpeil slechts zeer geringe overschotten laat en voor de oudere, niet economische schepen verlies oplevert. Houdt men voorts rekening met de tot abnormale hoogte gestegen bouw-prijzen, die krachtige afschrijvingen noodzakelijk maken, dan is het duidelijk dat de problemen, waarmede de typische „wilde vaart"-rederij geconfronteerd wordt, allerminst.eenvoudig zijn. De tijd dat „kolen uit, graan thuis"— klassieke rondreis in de jaren vóór en ook nog na de eerste wereldoorlog — de grondslag vormde voor zich geleidelijk uitbreidende rederijen, behoort voor goed tot het verleden.

De malaise in de Engelse mijnbouw, waarlijk geen te krachtige uitdrukking, die thans weder aanvoer van kolen van het Europese vasteland noodzakelijk maakt, is oorzaak dat de uitvoer nog steeds sterk bij die van vóór de oorlog ten achter blijft. Typerend zijn de navolgende vergelijkende cijfers: uitvoer van Engelse kolen in 1929 rond 64 miljoen tons, uitvoer in het tijdvak 1946-1952 totaal rond 73 miljoen tons! De weinig bevredigende situatie in de weleer terecht als sleutelmarkt beschouwde Argentijnse sector is bekend. Na enkele zeer teleurstellende jaren is ditmaal het exportsurplus weliswaar groter maar het blijft toch nog aanzienlijk bij vóór de oorlog ten achter. Toenemende Duitse en Japanse concurrentie, de te verwaarlozen goederenhandel resp. uitwisseling tussen de vrije landen en die achter het ijzeren gordijn, de zich snel uitbreidende vloot onder de vlag van Panama, Liberia etc. met de daaruit voor de betreffende rederijen voortvloeiende fiscale en andere voordelen, ziedaar naast het gekunsteld karakter dat de internationale goederenhandel na de oorlog kenmerkt, enkele der oorzaken die na de hausse van 1951 het beeld der vrachtenmarkt grondig hebben gewijzigd. Het lijdt dan ook geen twijfel dat dit alles zijn stempel zal drukken op de bedrijfsuitkomsten der rederijen welke vloot geheel of ten dele in de algemene vrachtaart emplooi vindt en welke eerder tot lonende vrachten afgesloten timecharters geleidelijk aflopen.

Toonde de tankvrachtenmarkt in tegenstelling tot de zgn. „dry cargo market" verleden jaar goede weerstand, sedert heeft zich ook hier een scherpe daling voltrokken. In het jaarverslag der Shell Transport & Trading Co Ltd wijst Sir Frederick Godber er op, dat het peil waarop de tankvrachten zich thans bewegen, aanzienlijk lager is dan dat der laatste jaren. Als voornaamste oorzaken noemt Sir Frederick een verminderd verbruik van petroleumproducten enerzijds en de grote uitbreiding welke aan de wereldtankvloot is gegeven anderzijds.

De scherpe daling der tankvrachten blijkt duidelijk uit de tabel op nevenstaande kolom.

Niet slechts zijn de thans geldende vrachten aanzienlijk lager dan die welke in de jaren 1951/52 golden, maar

zij bewegen zich zelfs op een niet onbelangrijk lager peil dan in 1950, ofschoon de exploitatiekosten thans hoger zijn dan in laatstgenoemd jaar. Een verbetering op korte termijn is niet waarschijnlijk. De zomermaanden brengen normaliter reeds minder vraag naar ruimte

	Amerikaanse kustvaart		Overzeese vaart in \$ vuile lading (donkere olie)	Overzeese vaart	
	in \$ schone lading	in \$ vuile lading (donkere olie)		in £ schone lading	in £ vuile lading (donkere olie)
medio					
Juli 1953	U - 25	U - 36½	U - 45	—	M - 25
Juli 1952	U + 25	U + 5	U - 2½	—	M + 60
Juli 1951	U Flat	U + 12½	U + 20	M + 120	M + 70
Juli 1950	U - 20	U - 25	U - 25	M + 5	—

U = USMC schaalvracht. Flat = netto schaalvracht. C = clean cargo.
D = dirty cargo.

en dienovereenkomstig lager vrachten. In het gunstigste geval is enige opleving denkbaar in het najaar resp. winterseizoen ofschoon zelfs de, overigens zachte, winter 1952/'53 geen verbetering op de tankvrachtenmarkt vermocht te brengen en derhalve allerminst met zekerheid op een gunstiger tendentie in de herfst resp. wintermaanden mag worden gerekend.

Een rem voor een verbetering vormt de aanzienlijke nog in aanbouw resp. bestelling zijnde tanktonnage. Gedurende de eerste zes maanden van dit jaar vermeerderde het laadvermogen der wereldtankvloot met rond 1,7 miljoen tons. Op 30 Juni jl. was het totale draagvermogen, vergeleken met 1939, meer dan verdubbeld, nl. 30 Juni 1939: 16.078.000 tons, 30 Juni jl. 34.060.000 tons, terwijl het draagvermogen der op 1 Juli jl. in aanbouw resp. bestelling zijnde vloot niet minder dan 13.343.350 tons bedroeg. Het bestand in Korea zal ongetwijfeld, in ieder geval tijdelijk, tot geringer verbruik voor militaire doeleinden leiden, terwijl op een aanzienlijke stijging van het industrieel verbruik nauwelijks valt te rekenen. Het lijkt dan ook niet waarschijnlijk dat het wereldverbruik van petroleumproducten in de naaste toekomst een belangrijke stijging te zien zal geven, hetgeen impliceert geringer vraag naar tanktonnage dan gedurende de Korea- en herbewapeningshausse.

Het onmiskenbaar surplus aan tankschepen zal slechts door sloop op grote schaal van oudere tankers worden opgeheven, maar dit proces voltrekt zich niet zo snel en brengt zeker geen oplossing op korte termijn. Een globale raming der sedert de kentering op de tankvrachtenmarkt van het register afgevoerde schepen komt op een totaal van ca 1 miljoen tons, een aanwijzing voor het tempo waarin het slooproces zich voltrekt. Men rekent in de kring der tankvaatrederijen dan ook met een duur van enkele jaren vooraleer van een meer evenwichtige verhouding tussen vraag en aanbod sprake zal zijn. Overigens leert de ervaring dat aan toekomstvoorspellingen weinig waarde kan worden toegekend. De tankvrachtenmarkt is notoir onderhevig aan scherpe fluctuaties en weinig ingrijpende gebeurtenissen zijn vaak reeds voldoende om het beeld grondig te wijzigen. Men kan slechts hopen dat de gang van zaken in de wereldtankvaart de juistheid dezer op ervaring gebaseerde stelling eerlang opnieuw zal bevestigen!

Rotterdam.

C. VERMEY.

De vrije goudmarkt te Parijs

Functie van deze markt.

Hoewel Parijs op het gebied van de goudhandel voor 1939 niet een van de belangrijkste goudmarkten was, is het opvallend, dat op het ogenblik naast Zürich alleen Parijs vrije goudnotering kent. Wat Zwitserland betreft ligt de zaak vrij eenvoudig. Zwitserland is geen lid van het Internationaal Monetair Fonds en kan het zich blijkbaar veroorloven de koersverhouding tussen goud en dollar te veronachtzamen. Voor Frankrijk, dat wel lid is van het I.M.F., dat wel een vaste dollarkoers heeft en niet genoeg goudreserves om deze koers in het vrije verkeer te handhaven, heeft de vrije goudmarkt een ander karakter.

In Frankrijk is een ieder gerechtigd goud in welke vorm dan ook te bezitten. Kopers en verkopers kunnen met behoud van volledige anonimiteit hun transacties verrichten. Het transport van goud is vrij en op iedere beursdag komt er een officiële beurskoers tot stand. Daarenboven is het steeds mogelijk goud af te dragen aan de Banque de France en de geaggreëerde banken tegen de met de wisselkoers overeenstemmende goudprijs. Lag het aanvankelijk in de bedoeling van de monetaire autoriteiten het industriële goud van deze vrijheden uit te schakelen, enige maanden na het instellen van de vrije goudmarkt werden ook juweliers e.d. van de verplichting een zogenaamd goudregister aan te houden ontslagen. Er is één uitzondering op het vrije beschikkingsrecht over goud: de handel met het buitenland. De transacties, die er op de goudmarkt in Frankrijk plaatsvinden, hebben dan ook in principe een nationaal karakter, hoewel de internationale arbitrage een zekere rol speelt.

Ondanks de hierboven aangegeven beperkingen speelt de goudhandel in het geheel van het Franse monetaire systeem een belangrijke rol, dan men op het eerste gezicht zou veronderstellen. Zo is op 29 Juli jl. aan „goudwaarden” verhandeld voor een bedrag van 500 mln fr. D.w.z. 300 kg plus 35.000 Napoleons, 10.000 vrenelis, 8.000 munten van de Latijnse Unie, 10.000 sovereigns, 40.000 gouddollars, 400 goudpesos, 8.000 twintig markstukken en daarenboven 6.000 gouden tientjes!

Het belang, dat de Franse monetaire autoriteiten aan deze markt hechten, blijkt duidelijk uit het feit, dat Frankrijk door het instellen van de vrije goudmarkt in conflict is geraakt met het I.M.F. Inderdaad, toen het I.M.F. in Juni 1947 aan Frankrijk verzocht maatregelen te nemen tegen de verkoop van goud tegen niet door het Fonds te aanvaarden prijzen, is dit verzoek beantwoord door het legaliseren van de toen bestaande zwarte markt. En tussen haakjes moge opgemerkt worden, dat deze beslissing in principe de bijval gevonden heeft van Franse monetaire theoretici als Rist en Heilperin, die de blokkering van de goudprijs tegenstrijdig achten aan het herstel van het monetaire evenwicht¹⁾.

De beslissing tot het instellen van een vrije goudmarkt is ongetwijfeld genomen als een der overgebleven middelen om het goudbezit der Franse bevolking in beweging te brengen. Betekent dit goudbezit immers een grote rijkdom, deze komt niet ten goede aan de landseconomie, zolang zij zich onttrekt ten oeveraan de politiek. In tegenstelling immers tot de officiële reserves dragen de privé-reserves er niet toe bij de franc te dekken, maar vormen ze een gevaar voor de franc tot op het ogenblik,

dat de franc zowel extern als intern een meer stabiele waarde heeft zowel. En moge een groot gedeelte van dit goudbezit besparingen vertegenwoordigen, die te zijner tijd omgezet zullen worden in huizen en andere duurzame goederen, de omvang van dit goudbezit houdt een groot gedeelte van het potentiële aanbod der kapitaalmarkt in hoarding geblokkeerd. Een ander gedeelte vertegenwoordigt echter, zoals we nog zullen zien, zwevende koopkracht, waarvoor het uitermate gunstig zou zijn, wanneer zij naar de investeringssector zou kunnen worden geleid. Was 1948 het economisch juiste moment geweest voor de instelling van de vrije goudmarkt, dan was een gedeelte van dit privé goudbezit zonder twiifel van officiële reserves van Frankrijk komen versterken. De instelling van de vrije goudmarkt was niet een losstaande maatregel maar zij werd begeleid door andere, welke een geleidelijk vrijere wisselkoersvorming beoogden. Enerzijds werd dus een druk op de goudprijs uitgeoefend, welke tenminste met een bedrag gelijk aan de risicopremie voor het illegale verkeer zou moeten verminderen, anderzijds mochten exporteurs van dollargoederen de helft van hun dollaropbrengsten op een vrije markt verkopen en behoeften zij slechts de andere helft tegen een onveranderde dollarkoers af te dragen. De importeurs van hun kant werden al spoedig daarna gedwongen zich voor 50 pCt op deze vrije markt van dollars te voorzien. In feite werd dus een begin gemaakt met het bewerkstelligen van een variabele wisselkoers en een vrije goudprijs, welke, wanneer eenmaal het evenwicht tussen beide grootheden bereikt was, had moeten leiden tot de mogelijkheid voor de Banque de France het goud op de interne markt en dus tegen francs te kopen.

Sindsdien is gebleken, dat het dollarprobleem hardnekkiger was dan dat men reeds in 1948 dit probleem met de geleidelijke devaluatie had kunnen oplossen. Hierdoor is de betekenis van de vrije goudmarkt ongetwijfeld gewijzigd. Het legale karakter van de goudhandel houdt echter het voordeel voor Frankrijk van kapitaalvlucht met het oog op devaluatie ten dele op te vangen door overdracht van goudbezit en al of niet legale invoer van goud. Daarenboven bestond door de goudmarkt de gelegenheid de inflatievrees af te reageren op een waardedragers, die courant, maar noch investeringsgoed noch gebruiksgoed is. De verhandelbaarheid in zijn diverse vormen (baren en gouden munten van welk land dan ook) maakt het goud uitermate geschikt als spaarmiddel. Het agio, dat het Franse goudstuk, de Napoleon, doet ten opzichte van baargoud en dat soms tot ruim 40 pCt is opgelopen, is er het beste bewijs voor, dat ook de kleine spaarders deze voorkeur voor het goud tot uitdrukking brengen.

Zoals we reeds aanduiden ligt de voornaamste verklaring voor het instellen van de vrije goudmarkt in Frankrijk in het grote goudvolumen in handen van Frans en tot op 1948. Instaat voegt bij de onmogelijkheid voor de Franse instanties de hand te leggen op deze goudhoarding. In de volgende regels zullen we op de verschillende aspecten van dit verschijnsel iets dieper ingaan.

De periode van 1939 tot 1944.

De jaren vóór de tweede wereldoorlog kunnen we hier gevoeglijk buiten beschouwing laten, omdat de binnenlandse handel in gouden munt en baargoud slechts ver-

¹⁾ Zie Ch. Rist: „Doctrines relatives au crédit et à la monnaie depuis John Law à nos jours”; M. A. Heilperin: „L'économie internationale”.

boden werd na de beruchte Septemberdagen van 1939. Inderdaad nog in deze maand September werd in Frankrijk het systeem der deviezenrestricties ingevoerd en zeer begrijpelijk werd de handel in goud verboden, tenzij bij overdracht aan de Banque de France. De houders van mobiele waarden in het buitenland werd verzocht deze te repatriëren en ten gevolge van vrijwillige repatriëring en overdracht van goud aan de Banque werden de officiële reserves van Frankrijk in enige maanden tijds versterkt met ongeveer 700 ton goud. Zodoende konden de initiële officiële reserves tot ongeveer Juni 1940 onaangetast blijven. En gaf de Maginotlinie niet alle respijt om te zijner tijd over te gaan tot de opvoeding van in Frankrijk aanwezige internationale waarden?

Pas in de eerste dagen van Mei 1940 werd besloten tot opvoeding van goud en vreemde valuta over te gaan, maar met het oog op de snelle Duitse opmars werden de betreffende decreten geannuleerd. Daar van Duitse zijde evenmin tot requisitie is overgegaan, had het privé bezit aan goud na de bevrijding in principe ongewijzigd op vooroorlogs niveau moeten zijn. Is men evenwel al geneigd een zekere vermindering van dit goudvolume te veronderstellen ten gevolge van handel met de bezetter en smokkel van vermogen naar niet bezet gebied, het Franse privé goudbezit zou na de oorlog blijken niet onaanzienlijk te zijn toegenomen! Tegenover verminderingen van de aard als zojuist aangegeven heeft immers een belangrijke toestroming van goud plaats gevonden, aanvankelijk vanuit België, later vooral uit Zwitserland. De smokkel vanuit Zwitserland werd begunstigd, als men dit woord kan gebruiken, door de houding van de Banque Nationale Suisse. Zij heeft tot Augustus 1941 zonder onderscheid aan elke vraag voldaan. Daarna stopte zij de goudafgifte behoudens voor zekere bona-fide transacties en zij verzocht het Zwitserse bankwezen een even voorzichtige houding aan te nemen. Nochtans wordt de netto aanwas van het Franse privé goudvolume door Sédillot geschat op ongeveer 300 ton.

In 1944 zou er dus ongeveer 2.000 ton goud in Frankrijk voorhanden zijn geweest buiten de officiële reserves.

De periode van 1944 tot 1948.

De vrije Franse Regering had gedurende de oorlogsdagen een aantal maatregelen voorbereid, welke er op gericht waren de interne monetaire verhoudingen weer in evenwicht te brengen. Deze maatregelen zouden het Frankrijk mogelijk moeten maken de verplichtingen van Bretton Woods na te komen.

In October 1944 werd eens te meer de handel in en het transport van goud verboden. Verkoop van goud aan de Banque de France bleef echter toegestaan. Door dezelfde reeks van maatregelen waren rechtspersonen verplicht hun goud bij de daartoe aangewezen instanties in te leveren. Voor tot een algemene opvoeding van het goudbezit zou worden overgegaan, schijnt de Regering echter eerst het vertrouwen in het geld te hebben willen versterken. Een eerste stap hiertoe was een poging de liquiditeit der kasreserves te verminderen door de emissie van de Bevrijdingslening in November. Ofschoon de emissie de bevrijding als het ware op de voet volgde, werd zij een mislukking. Hernieuwde pogingen in dezelfde geest zou hetzelfde lot beschoren blijken te zijn. Een geldzuivering, zoals deze in België werd doorgevoerd door Minister Gutt, was aanvankelijk onmogelijk, omdat er geen nieuwe bankbiljetten voorhanden waren. Niettemin, toen men in Juni 1945 wel over de nodige

biljetten beschikte, werd tot een eenvoudige omruiling der oude biljetten overgegaan. Hierdoor bleef het netto effect op de in circulatie zijnde geldhoeveelheid beperkt tot het bedrag, dat om fiscale voorzorgen niet werd aangeboden, verscheurde en zoek geraakte biljetten en bankpapier in handen van de vroegere bezettende macht.

Dit weinig drastische optreden van de eerste Regeringen van de 4de Republiek kon niet nalaten de Achillespees van deze Republiek bloot te leggen. De communistische meerderheid in Parlement en Regering was daarenboven niet het meest geschikte element om vertrouwen in te boezemen in de te voeren financiële politiek. De terzelfder tijd gestelde nationalisatie-eisen werden bijna ogenblikkelijk gevolgd door nationalisatie van de Banque de France, de grote banken, kolenmijnen, de Renault-fabrieken. Is het dan te verwonderen, dat de verplichte aangifte van goud, verordend in het begin van 1945, niets anders aan het licht bracht dan de 600 mln goudfrancs, welke door de Duitsers in beslag waren genomen, maar door hen in het Franse stadje Troyes achtergelaten?

De noodzaak van een versterking van de officiële reserves deed zich echter met de dag meer voelen. De goudreserves van de Banque de France, welke bij de bevrijding nog ongeveer 1.600 ton bedroegen, waren tegen het einde van 1945 tot 968 ton teruggelopen. Deze vermindering der reserves drukte niet alleen het bestaan van een zekere inhaalvraag uit, maar eveneens, de devaluaties sindsdien hebben het bevestigd, een wisselkoers ten opzichte van de „hard currencies”, welke niet in overeenstemming was met het Franse prijspeil. De koersvorming was immers vrij arbitrair geweest. Ingevolge een in December 1939 met het Verenigd Koninkrijk gesloten verdrag garandeerden de beide verdragspartners wederkerig de sterling-franc-dollar koersen. Dit verdrag was daarenboven in Maart 1941 nog bevestigd. Bij de bevrijding van overzeese gebiedsdelen van de Franse Unie was deze oorspronkelijke koers van 43 fr. per dollar gebracht op 50 fr. Deze koers werd aanvankelijk aangehouden en dienovereenkomstig werd de goudprijs van de Banque de France op 1 Januari 1945 verhoogd van 47,608 fr. tot 53,600 fr. De verplichte aangifte van privé goudbezit was op deze aanpassing van de goudprijs gevolgd, maar deze had zoals te begrijpen valt een weinig incentive kracht.

Een nieuwe aanval op dit „immobiele” goud zou dan ook grondig voorbereid worden. De ordonnances ten aanzien van aangifte en requisitie van goud werden eind 1945 vervangen door wetten. De goudprijs werd van 53,500 fr. op 131,900 fr. gebracht en dienovereenkomstig de dollar op 119 fr. en het pond, waarvan de zwarte koers op ongeveer 500 fr. lag, op 480 fr. Deze nieuwe wisselkoersen offerden de eenheid van de franc in de verschillende delen van de Franse Unie op aan, wat men zou kunnen noemen, een benadering van de externe koopkracht van de franc. Het eerste resultaat van deze nieuwe politiek was een gevoelige vertraging van de vermindering der officiële reserves.

Het had er echter alle schijn van, dat de Regering zich inzake de mobilisatie van het goudbezit niet aan een nieuwe débacle dorst bloot te stellen en nadat het geschat was opgesteld bleef men wachten op het eerste schot. Sterker nog, de Banque de France profiteerde zelf mee van de zwarte markt door baargoud te verwerken tot nieuwe Napoleons en het agio te incasseren. De koers van de franc was echter eind December 1946 door het I.M.F. aanvaard en het lag in de lijn der verwachtingen, dat het Fonds zou aandringen op het staken

van de goudhandel tegen andere dan door het Fonds en dus ook door Frankrijk erkende koersen. In Juni 1947 richtte het Fonds zich inderdaad in deze geest tot de leden, wat o.a. in Hongkong en Mexico leidde tot een vermindering van het aantal privé transacties. In Frankrijk, waar men de goudmarkt min of meer al een structureel gegeven was gaan beschouwen, heeft men zich ongetwijfeld over zoveel stoutmoedigheid van het Fonds verwonderd.

De periode van de vrije goudmarkt.

Tezamen met de maatregelen van de interne liberalisatie van het goud werd eind Januari 1948 een laatste poging gedaan een soort geldzuivering door te voeren. Op het laatste ogenblik werd echter van linkse zijde voorkomen, dat de omruiling van de grote coupures der bankbiljetten meer zou zijn dan een louter omruiling. Na enige maanden waren dan ook bijna alle oude biljetten tegen nieuwe omgeruild.

De instelling van de vrije goudmarkt ging daarenboven gepaard met een devaluatie²⁾, welke evenals een geldblokkering, een zekere vermindering van de koopkracht ten gevolge pleegt te hebben en om effectief te zijn ook behoort te hebben. In Frankrijk, waar de financiële relaties met het buitenland een relatief gering percentage uitmaken van het nationaal product en waar door de grote autonomie op het gebied der voedselvoorziening de mechanische invloed van een devaluatie op de kosten van levensonderhoud zeer beperkt is, heeft een geringe devaluatie waarschijnlijk een minder verstorend effect dan zuiver interne beperkingen van de koopkracht. Het is dan ook te begrijpen, dat men in de na-oorlogsperiode in Frankrijk blijkbaar gemakkelijker tot devaluaties is overgegaan dan tot andere maatregelen, welke de koopkracht aan banden zou moeten leggen.

In theorie was de franc dus sinds Januari 1948 vrij om zijn „evenwichtsprijs” te zoeken. In de praktijk zou deze vrijheid echter in hoge mate kunstmatig blijven. De import- en transferrestricties bleven immers van kracht en het „Fonds de Stabilisation des Changes” kon dus vraag en aanbod op de „marché parallèle” min of meer naar zijn hand zetten. De devaluatie van 1949 heeft aan deze fluctuerende koersvorming een eind gemaakt.

Wat de goudmarkt betreft, ook hier zou de prijs elementen blijven bevatten, welke op een vrije markt slechts een zeer geringe prijs doen. Bleef immers het aanbod van goud enerzijds beperkt door de wereldmarktprijzen, het goudembargo bleef gehandhaafd en daardoor bleef additioneel aanbod in hoge mate afhankelijk van smokkel, waardoor nog steeds een risicopremie in de prijs verrekend zou worden. De vraag naar goud zou daarenboven kunstmatig hoog blijven, doordat goud als het enige middel werd beschouwd, waardoor men zich legaal aan het gevaar van eventuele inflatie en devaluatie zou kunnen onttrekken. De anonimiteit van de goudhandel geeft de fiscus daarenboven weinig vat op het goudbezit!

Iedere periode van groter stabiliteit in Frankrijk zou dan ook begeleid worden door dalende goudprijzen. In 1949 droegen hiertoe bij de beginnende invoeren onder het Marshall-plan, waardoor zonder de Koreaanse oorlog snel een einde zou zijn gekomen aan de heersende goederenschaarste, en, tijdelijk, eveneens een versterkt aanbod van goud vanuit Zuid-Afrika. Enige cijfers mogen deze tendenties op de zeer gevoelige goudmarkt illustreren: de gemiddelde koers voor baargoud bedroeg in de maand Juli 1949 569.000 fr. per kg goud;

zij zou gedurende de eerste weken na de devaluatie op dit niveau terugkomen om in Juni 1950, dus juist voordat de invloed van het conflict in Korea zich ten volle had kunnen doen gelden, terug te vallen tot een koers van 449.000 fr. De om hierboven aangegeven redenen nog gevoeliger koers van de Napoleon zou deze fluctuaties met een „time lag” met een iets grotere fluctuatie volgen.

Sindsdien is het evenwicht zowel op de wereldmarkten als in Frankrijk niet meer mogelijk geweest dan bij stijgende prijzen en geldcreatie. De intensivering van de oorlog in Indo-China, de bewapeningsinspanning in Frankrijk zelf en de investeringen in de verschillende delen van de Franse Unie, doeleinden, welke zich praktisch zonder vermindering van de lopende consumptie moesten verwerkelijken, zij hebben niet nagelaten de evenwichtstendentie van de goudmarkt opnieuw te verbreken. De goudhoarding is dan ook blijven toenemen en zouden in 1952 tot ongeveer 3.000 ton zijn opgelopen. Het agio van de Napoleon ten opzichte van ongemunt goud zou opnieuw vergroot worden. In de loop van 1952 heeft zich nu een nieuw element gevoegd bij de reeds bestaande prijsdeterminanten. De invloed hiervan op het verdere verloop van de goudprijs te Parijs is nog moeilijk vast te stellen. We hebben hierbij niet zozeer het oog op de belangrijke verhoging van de goudproductie in 1952 (ongeveer 11 ton) als wel op het effect van de vaststelling van de koers van de Napoleon voor inschrijving op de zogenaamde lening Pinay. Inschrijving op deze lening, uitgegeven in Mei en Juni 1952, werd opengesteld tegen een koers van 3.800 fr.; de aflossing was eveneens op deze koers gebaseerd. En hoewel de koers van 3.800 fr. een belangrijke baisse betekende ten opzichte van bijv. de gemiddelde koers van de Napoleon in Maart (4.633 fr.), zij houdt niettemin een agio in van ongeveer 50 pCt ten opzichte van de officiële koers van de Banque de France voor het baargoud. Onderstaande cijfers laten zien, dat het agio van de Napoleon ten opzichte van het vrije ongemunt goud sinds Juni 1950 toegenomen is.

Gemiddelde maandkoersen

	Juni 1950	November 1952	November in pCt van Juni 1950
Napoleon	3.132	3.744	119
kg goud	449.000	488.000	109

Het is onmiskenbaar, dat door de erkenning door de Regering Pinay van de koers van 3.800 fr. een precedent is geschapen, dat niet heeft nagelaten een zekere invloed uit te oefenen op de koersvorming van de Napoleon. Moge de inschrijving op de lening Pinay dan al gesloten zijn sinds Juni 1952 en de rente van de lening het uitzonderlijk lage rentepeil van 3½ pCt voeren, het lijkt weinig waarschijnlijk, dat de Franse spaarder in de toekomst met een geringere vergoeding voor inschrijving met goud op staatsleningen genoegen zal nemen. Het is dan ook waarschijnlijk geen toeval, dat de notering van de Napoleon, ondanks de regeringscrises van einde 1952 en Mei 1953, steeds naar de koers van 3.800 fr. is blijven tenderen. Van de andere kant is de prijs van de Napoleon zelf een afgeleide prijs en de Franse Regering zou altijd de prijs van het baargoud kunnen laten prevaleren. Zoals we reeds zagen risqueert een dergelijke politiek echter, dat juist de kleine spaarders zouden worden getroffen.

Parijs.

F. J. A. M. MALLENS.

Geraadpleegde literatuur:

- R. Sédillot: „Le Franc. Histoire d'une monnaie des origines à nos jours”. Edition Recueil Sirey. 1953.
De Litra: „Le Marché des Monnaies d'or de 1900 à nos Jours”. 17 Avenue Victor Hugo. Paris.
Jaarverslagen van de Banque de France.

²⁾ Zie hierover uitvoeriger „International financial statistics”.

AANTEKENING

België en de herbewapening

Bij een onderzoek naar de economische toestand van de leden-landen van de N.A.T.O. is gebleken, dat vele dezer landen, waaronder ook België, de grens hunner financiële mogelijkheden naderen en hun defensie-uitgaven onmogelijk nog verder kunnen opvoeren. De Raad van het Atlantisch Pact heeft dan ook besloten de defensie-uitgaven in principe over verschillende jaren te verdelen in plaats van hen voor één jaar maximaal op te voeren en daarna geleidelijk te verminderen. Tevens heeft de Raad aangedrongen op een sterkere rationalisatie der bewapeningsplannen. Deze rationalisatie dient op twee wijzen te worden nagestreefd, nl. door een kritisch onderzoek der defensie-uitgaven enerzijds en de coördinatie van productieprogramma's anderzijds. Ten slotte heeft de Raad twee concrete besluiten genomen, die een eerste stap zijn in de richting van een werkelijke integratie van de Atlantische defensie-inspanning: 1. het financieel accoord op lange termijn betreffende de aanleg van de infrastructuur der verdedigingsgemeenschap tot en met 1956 en 2. het bijkomende programma voor de productie van vliegtuigen.

In het „Maandschrift van de Dienst voor Algemene Studiën en Documentatie”, een uitgave van het Belgische Ministerie van Economische Zaken en Middenstand, is een artikel verschenen, waarin aandacht wordt geschonken aan de weerslag van deze N.A.T.O.-beslissingen op de industriële productie, de binnenlandse financiële situatie en de betalingsbalans van België. In het onderstaande zal de inhoud van deze beschouwing in verkorte vorm worden weergegeven.

Industriële productie.

Voor 1953 wordt een lager gemiddelde van de industriële maandproductie verwacht dan dat van het afgelopen jaar. Deze achteruitgang van de economische bedrijvigheid heeft, vooral in de sector der metaalbedrijven, de onbenutte capaciteit doen toenemen. Een der beschikkingen van de vereffening van het surplus der B.L.E.U. in de Europese Betalingsunie in Juni 1952 bestond uit de levering van goederen voor de bewapening door Frankrijk en Engeland ten bedrage van fr. 2.500 mln. Deze twee factoren, de bijdrage tot de gemeenschappelijke defensie-inspanning ten koste van de nationale productie en de onbenutte productiecapaciteit, rechtvaardigen, aldus het „Maandschrift”, de eisen van de Belgische industrie tot compensatie door voldoende off-shore bestellingen. Over 1952 bedroegen deze bestellingen \$ 54 mln; voor 1953: Januari \$ 400.000, Februari \$ 160.000, Maart \$ 6,5 mln ¹⁾ en April \$ 61 mln ¹⁾.

Het grootste deel dezer bestellingen betreft uitrusting en munitie; het gedeelte, dat is toegewezen aan kleine en middelgrote ondernemingen is vooralsnog onvoldoende en kan nog aanzienlijk worden opgevoerd. Het „Maandschrift” is van mening, dat de off-shore bestellingen, die bij de Belgische industrie zijn geplaatst, nog niet die omvang bereiken, die de industrie een grote activiteit kan blijven verzekeren.

Binnenlandse financiële toestand.

De militaire uitgaven van België beliepen in 1950 en 1951 resp. fr. 8,3 en fr. 13,4 mrd; in 1952 bedroegen zij

¹⁾ Voorlopige gegevens; in het cijfer over April is het Amerikaanse aandeel van \$ 24 mln begrepen.

fr. 21,2 mrd of 26,5 pCt van de totale begroting, terwijl de uitvoering van het militaire programma in 1953 een bedrag van fr. 25,4 mrd zal vereisen. Deze laatste verbintenis werd door de Belgische Regering aangegaan op voorwaarde, dat de volgende economische voorwaarden zouden worden verwezenlijkt:

1. expansie der productie in de O.E.E.C.-landen, zoals vastgesteld in de resolutie van 29 Augustus 1951;
2. opheffing — binnen enkele maanden — van de beperkingen van het ruilverkeer toegepast in enkele E.B.U.-landen en gerechtvaardigd door de benarde toestand dezer landen;
3. verzekering van de goede werking der E.B.U.;
4. veel hogere off-shore bestellingen aan de Belgische industrie dan in 1951-1952.

De financiering van een plan van de zojuist genoemde orde van grootte brengt ernstige problemen met zich. De fiscale ontvangsten over de eerste vier maanden van het dienstjaar 1953, ad fr. 17,5 mrd, bleven beneden de budgetaire ramingen, die fr. 18,2 mrd beliepen en indien de ontvangsten zich op dezelfde wijze blijven ontwikkelen als thans het geval is, wordt een overschot op de Belgische gewone begroting zeer onwaarschijnlijk. Teneinde de buitengewone begroting te dekken moet een bedrag van fr. 19 mrd worden gevonden. Van twee leningen wordt daartoe een bedrag van fr. 8 mrd verwacht, waarbij dan nog fr. 3,5 mrd dient te worden gevoegd van de in Maart jl. uitgegeven lotenlening. Voorts hoopt men op buitengewone inkomsten uit in het buitenland geplaatste leningen. Mochten al deze financieringsmiddelen tekort schieten, dan zou België, aldus het „Maandschrift”, een beroep moeten doen op een door de N.A.T.O. op te richten financieringsorganisme.

In het licht van de algemene economische voorwaarden, waarvan sommige vermoedelijk niet in 1953 gerealiseerd zullen worden, en van de huidige budgetaire toestand, lijkt het waarschijnlijk, dat het militaire programma, dat in 1953 gerealiseerd kan worden de fr. 22,4 mrd niet zal mogen overtreffen.

De Belgische Regering heeft een aantal fiscale en monetaire begrotingsmaatregelen getroffen teneinde de uitvoering van het defensieprogramma mogelijk te maken zonder de interne financiële stabiliteit in gevaar te brengen. De extra belasting op benzine, welke was opgelegd in 1952, werd gedurende het begrotingsjaar 1953 verlengd en voorts wordt overwogen de belastingen, die bij de wet van 24 Juli 1952 werden geheven op de buitengewone winsten van het boekjaar 1951, uit te breiden tot de buitengewone winsten over 1952. Bovendien werden aan alle ministeriële departementen stringente besparingen opgelegd teneinde aan de dringende uitgaven ter hoogte van fr. 1,5 mrd, welke werden veroorzaakt door de overstromingen van 1 Februari jl.; het hoofd te bieden. Ten slotte werden van 1950 af alle investeringen van niet-militaire aard, voorzien in de buitengewone begroting, aan beperkingen onderworpen. Wat de aanwending der beschikbare middelen betreft, heeft men kunnen vaststellen, dat de toeneming van de vraag, welke voortvloeide uit de militaire uitgaven, niet werd gecompenseerd door een vermindering van het verbruik, maar bijna geheel door beperking der investeringsuitgaven.

Het is algemeen bekend, zegt het „Maandschrift”, dat een toeneming der investeringen dringend noodzakelijk is teneinde de concurrentiekracht der Belgische industrie en daardoor de welvaart van het land in zijn geheel op

Buitengewone begroting. Ontwikkeling der investerings-credieten.

Aard der investeringen	In miljarden fr.				1950 = 100			
	1950	1951	1952	1953	1950	1951	1952	1953
Niet-militaire investeringen	9,1	7,9	7,9	8,0	100	87	87	88
Militaire investeringen	1,6	6,3	11,4	9,4	100	393,8	712,5	587

peil te houden. Het deel der militaire uitgaven, dat ten laste komt van de buitengewone begroting zal de komende jaren belangrijk verminderen, zodat een toeneming der productieve investeringen mag worden verwacht.

Financiële positie t.o.v. het buitenland.

De bewapeningsinspanning heeft weinig directe invloed op de Belgische betalingsbalans gehad. Aangezien echter belangrijke nabuurlanden, en vooral Groot-Brittannië en Frankrijk, wier betalingsbalans wel de weerslag der herbewapening ondergaat, gedwongen waren hun invoer te beperken, heeft de Belgische handelsbalans indirect invloed van de herbewapening ondervonden.

Het deficit van België's handelsbalans ten opzichte van het dollargebied is tijdens het tweede halfjaar 1952 en gedurende de eerste maanden van het lopende jaar aanzienlijk verminderd. In de toekomst doet zich evenwel het probleem der kosten van onderhoud en vervanging van het materiaal voor. De Verenigde Staten zijn nl. van plan de kosten van onderhoud van het gratis geleverde materiaal te doen dragen door de landen, die dit materiaal als hulp hebben ontvangen. De N.A.T.O. tracht thans de Europese programma's voor de productie van materiaal te coördineren, maar het is, aldus het „Maandschrift”, zeer waarschijnlijk, dat de Europese landen in dezen grotendeels van de Amerikaanse productie afhankelijk blijven, hetgeen voor hun reserves aan harde deviezen een nog niet nader vastgestelde aderlating betekent.

De Belgische uitvoer heeft de laatste maanden een aanzienlijke daling te zien gegeven; over de eerste drie maanden van 1953 beliep hij fr. 27.455 mln, dat is 20 pCt minder dan gedurende de vergelijkbare periode van het voorgaande jaar. Uit de verdeling van de buitenlandse handel naar de diverse goederengroepen blijkt, dat alleen de metaalnijverheid de weerslag van de gedurende de laatste maanden gedaalde uitvoer heeft ondergaan. Een groter volume der off-shore bestellingen aan deze bedrijfstak is volgens het „Maandschrift” niet alleen van belang voor deze industrie zelf, maar ook voor de Belgische betalingsbalans als geheel.

Of men de zaak nu beziet van het standpunt der industriële productie, het begrotingsevenwicht of de betalingsbalans, de Belgische economie heeft nieuwe afzetgebieden nodig, zegt het „Maandschrift”. Zij zal deze afzetgebieden vinden, hetzij in een verder doorgevoerde Europese of Atlantische integratie, hetzij door een hervatting van de handel met verder afgelegen markten, of door een gelijktijdige toepassing van beide mogelijkheden.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Gedurende de verslagperiode vonden op de geldmarkt slechts weinig transacties plaats. Belangrijke geldverplaatsingen deden zich niet voor, en het geldaanbod bleef in totaal zeer ruim. In de marktdisconto's, welke in het vorige overzicht zijn vermeld, kwam dan ook geen verandering van betekenis; hierbij dient te worden opgemerkt, dat wegens het nagenoeg ontbreken van transacties

het nominale karakter van deze noteringen het trekken van conclusies zeer bemoeilijkt.

De kapitaalmarkt.

De inschrijving op de 3½ pCt Staatslening was van dien aard, dat slechts 18 pCt van de inschrijvingen kon worden toegewezen. Ook bij deze emissie zal het verschijnsel van het majoreren geenszins afwezig zijn geweest, doch het opmerkelijke succes van deze emissie wijst wel op een omvangrijk aanbod van belegging zoekende middelen. Dit moge o.a. ook hieruit blijken, dat op de eerste dag, waarop dit nieuwe staatsfonds werd verhandeld, de koers zich aanstonds boven pari stelde. Ook de overige staatsfondsen waren in de afgelopen week goed prijshoudend; hier en daar deden zich zelfs nog lichte stijgingen voor.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week, met uitzondering van de binnenlandse industrie, over het algemeen lichte koersdalingen te zien. De fluctuaties waren echter van zo geringe omvang, dat van een bepaalde tendentie nog niet kan worden gesproken. Voor een overzicht van het koersverloop in de verslagperiode moge naar onderstaande tabel worden verwezen.

Aand. indexcijfers.	7 Aug. 1953	14 Aug. 1953
Algemeen	157,5	157,5
Industrie	217,9	218,4
Scheepvaart	165,4	165,0
Banken	135,7	135,6
Indon. aand.	58,0	57,6

Aandelen.

A.K.Ü.	174%	172
Philips	173%	174%
Unilever	196%	196%
H.A.L.	135%	135%
Amsterd. Rubber	97%	94%
H.V.A.	112%	109%
Kon. Petroleum	328%	329%

Staatsfondsen.

2½ pCt N.W.S.	78	78 ^{1/16}
3-3½ pCt 1947	98 ^{5/16}	98%
3 pCt Invest. cert.	98%	98%
3½ pCt 1951	101	101%
3 pCt Dollarlening	95 ^{1/16}	95 ^{1/16}

Diverse obligaties.

3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	100%	100%
3½ pCt Bataafsche Petr.	102	102
3½ pCt Philips 1948	100%	100%
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	98	98

a.l.

STATISTIEKEN

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK Van 4 Aug. 1953 af

Plaats	Schriftelijk en t.t.	
	Voor deviezenbanken	Voor derden
Brussel	7,5432 — 7,6572	7,53½ — 7,66½ ¹⁾
Frankfort a/Main	89,80 — 91,157	89,75 — 91,20 ¹⁾
Kopenhagen	54,6045 — 55,4297	54,57 — 55,46 ¹⁾
Lissabon	13,15 — 13,28	13,15 — 13,28
Londen	10,56 — 10,72	10,55½ — 10,72½ ¹⁾
Montreal (t.t.)	3,82½ — 3,85½	3,83½ — 3,85½
Montreal (luftpst)	3,83 — 3,85½	3,83 — 3,85½
Montreal (zeepst)	3,82½ — 3,85½	3,82½ — 3,85½
New York (t.t.)	3,77 — 3,83	3,76½ — 3,83½ ¹⁾
Oslo	53,05 — 53,33	53,05 — 53,33
Parijs	107,76 — 109,389	107,69 — 109,46 ¹⁾
Praag	52,62 — 52,94	52,62 — 52,94
Stockholm	72,9065 — 74,008	72,85 — 74,06 ¹⁾
Zürich („accord” - frs)	86,25 — 87,555	86,20 — 87,60 ¹⁾
Zürich (vrije frs)	86,71 — 87,09	86,71 — 87,09

¹⁾ Minimum aankoop- en maximum verkoopkoers.

Abonneert U op de E.-S.B.

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE DRIE NEDERLANDSE GROTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSE BEDRIJF VAN DE NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ *)

(in miljoenen guldens)	Nederlandse Banken		Nederl. Banken en Nederl. Handel-Maatschappij	
	31 Mei 1953	30 Juni 1953	31 Mei 1953	30 Juni 1953
Activa:				
Kas, kassiers en daggeldingen	137	126	183	196
Nederlands schatkistpapier	2.040	2.088	2.762	2.868
	2.177	2.214	2.945	3.064
Ander overheidspapier	82	126	92	145
Wissels	24	39	29	45
Bankiers in binnen- en buitenland	106	106	134	134
Prolongatiën en voorschotten tegen effecten	98	94	119	113
	310	365	374	437
Debiteuren	831	814	1.007	986
Effecten en syndicaten	98	99	109	107
Deelnemingen (incl. voorschotten)	14	14	20	22
	943	927	1.136	1.115
Gebouwen	5	5	8	8
Diverse rekeningen	—	—	—	—
	3.434	3.510	4.465	4.624
Passiva:				
Crediteuren	2.579	2.627	3.241	3.338
Wissels	11	10	12	11
Deposito's op termijn	510	493	781	786
Kassiers en genomen daggeldingen	1	19	1	19
Diverse rekeningen	76	105	86	125
	3.177	3.254	4.121	4.279
Aandelenkapitaal	169	169	229	229
Reserve	88	88	116	116
	3.434	3.510	4.465	4.624

*) In verband met afrondingen behoeft de som der afzonderlijke posten niet met het eindtotaal overeen te stemmen.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldwaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalingsaccorden	Voorschotten in rekening courant
13 Juli 1953	2.360.412	1.763.076	2.036	315.851	31.060
20 Juli 1953	2.372.934	1.693.888	3.255	333.551	30.955
27 Juli 1953	2.516.023	1.599.783	3.987	294.351	31.527
3 Aug. 1953	2.522.620	1.588.137	2.299	296.436	30.898
10 Aug. 1953	2.544.413	1.606.180	2.057	285.290	31.266
17 Aug. 1953	2.564.632	1.589.948	1.996	267.942	30.878

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldis in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voortvloeiende uit betalingsaccorden	Ander saldi van niet-ingezetten
13 Juli 1953	3.065.727	2.538.346	782.355	1.202.969	92.913	38.794
20 Juli 1953	3.065.649	2.493.019	959.368	1.202.969	181.721	39.220
27 Juli 1953	3.115.574	2.454.730	764.726	1.202.969	89.787	39.215
3 Aug. 1953	3.125.646	2.442.037	713.001	1.199.536	81.023	38.901
10 Aug. 1953	3.073.278	2.520.694	822.668	1.198.624	82.625	38.947
17 Aug. 1953	3.062.360	2.508.087	774.425	1.192.795	52.805	38.314

NATIONALE BANK VAN BELGIË
(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Goudvoorraad	Teged op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheidsfondsen
25 Juni 1953	34.778	861	14.834	15.356	730
2 Juli 1953	34.778	970	15.073	15.603	591
9 Juli 1953	34.954	1.863	14.886	15.272	686
16 Juli 1953	34.954	1.858	14.944	15.430	571
23 Juli 1953	35.041	1.973	14.755	16.751	899
30 Juli 1953	35.050	2.087	14.581	17.051	750

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi				Verbindenissen t.o. het buitenland i.v.m. betalingsaccorden	
			Schatkist			Diverse rekeningen courant	E.B.U.-landen	Andere
			gewone rek.	rek. Acc. Econ.	Sam.w.			
25 Juni 1953	339	98.945	4	147	351	1.470	331	1.023
2 Juli 1953	319	99.176	3	147	400	1.364	246	983
9 Juli 1953	313	99.147	3	147	355	1.328	559	1.003
16 Juli 1953	307	99.037	6	147	351	1.299	641	1.020
23 Juli 1953	295	99.816	7	172	403	2.008	1.008	1.035
30 Juli 1953	280	100.706	2	172	420	1.477	692	1.034

beschikbare krachten

LERAAR M.O. DITS,

enkele jaren onderwijspractijk, grondige praktische ervaring in het mondeling en schriftelijk gebruik van de Duitse taal, met goede kennis van het Engels

zoekt positie in het Bedrijfsleven,

waarbij vertaalwerk op hoger niveau wordt gevraagd.

Brieven worden gaarne ingew. onder No. ESB 34-2, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.

vacatures

Instelling op het gebied der sociale verzekering te Amsterdam vraagt:

enige actieve

JONGE KRACHTEN

met juridische of economische scholing ter opleiding voor zelfstandige functies. Leeftijd niet boven 30 jaar. Kennis der sociale verzekering strekt tot aanbeveling.

Brieven onder no. ESB 34-1, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.

Bij de N.V. KONINKLIJKE NEDERLANDSE VLIEGTUIGENFABRIEK FOKKER

vaceert de functie van

CHEF v.d. AFDELING INKOOP

Deze afdeling is belast met de zorg voor de gehele materialen- en grondstoffenvoorziening.

Gegadigden moeten beschikken over een ruime ervaring in een dergelijke functie en over een algemene ontwikkeling die op academisch niveau ligt.

Leeftijd tot 40 jaar.

Sollicitaties met volledige loopbaan-beschrijving en vergezeld van recente pasfoto, te richten aan de Afdeling Personeelszaken.

SCHIPHOL-ZUID-AMSTERDAM

diversen

FABRIEKSGEBOUW

leeg te k., 'omg. Zwolle, goed onderh., opp. 850 m². Br. J. H. BUYS, Goyerdijk 1, post Langbroek (U.), Tel. K 3434 - 463.

ADVERTEER

IN DE
E.-S.B.